SPISY ADOLFA HEYDUKA

LIX.

III.

SNY KRÁLOVSKÉ

VELUT ARBOR ÆVO

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

LIX.

SNY KRÁLOVSKÉ.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOLEČNOST S R. O.
V PRAZE.

ADOLF HEYDUK:

SNY KRÁLOVSKÉ.

CYKLUS VÝPRAVNÝCH BÁSNÍ
Z DOB KRÁLE ZIKMUNDA LHAŘE.

KNIHA TŘETÍ.

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO, SPOLEČNOST S R. O.
V PRAZE.

TISKEM »UNIE« V PRAZE.

XXXI.

SLAVNOST RŮŽOVÁ.

Král spěchá k Ulmu, král má kvap,
ó, kéž by tam již byl,
by potěšil se veselím,
jež konsul připravil.

I dojel tam, a v rozkoších
chlap zatonul i pán,
jeť Zikmund zde, tož přišla též
směs různých kurtisán.

Však za to v města pokladnách
zlý groše vedou rej,
že ani „paním u hradeb“
dosť není na olej.

Král u nich hostem je co den
a štědrým vždy je král,
když na útraty měšťanů
svůj slaví bakchanál.

Byl zpěvem, hudbou uvítán
od pestrých domu víl
a na purpurný prestolec
se pyšen uhostil.

Kam hledí, růžový je květ,
jeť růží krásný čas;
vše zavěnčeno: ňadra žen
i králův šedý vlas.

Jsou zavěnčeny džbán a číš
a vonně k pití zvou,
bylť konsul králi přichystal
zde „Slavnost růžovou“.

Kol samý růžový je keř;
dům proměněn je v sad,
v něm plno loubí přitmělých
a plno květných vnad.

Na trůně z růží sedí král,
jich květem ovit jest,
a místo žezla růžovou
má v ruce ratolest.

Blah Zikmund usmíval se kol,
pak květné žezlo vznes',
i zazněl hudby zvuk a zpěv
a tance vír a ples.

To není dvorných paní řad,
to víl a slibek roj,
co ve dne skryto závojem,
šlo nocí na rozvoj.

Chtíč jako skřehlý v sluji had,
když do hor dechne jih,
se vzbudil; v žíly šlehla krev,
a cud a rozum ztich'.

Hle, řady ženin vášnivých —
toť bakchantek je sbor,
ten hovor, tanec, žert a smích
že hod je? Ne, to mor! —

Hle, s trůnu volá zpitý král.
„Ať vzkypí hruď i číš,
kdo's člověk, v anděla se měň
a svrhni šatů tíž!

Tvým, družino, jsem prorokem,
pout ohledů se vzdej
a v srdci zákonem ti vzplaň:
Žij, miluj, užívej! —

V mé říši nebuď trestu již
za lásky sladký ruch,
jímž Sodomitův hlučný dav
kdys hněvný potřel Bůh!

Dnes já jsem vaším Jehovou
a vše vám dávám vděk,
čím zkvetla těla vám i duch,
buď srdci v požitek!

Co proti krvi, vše je klam
a bují-li v ní chtíč,
je hříšníkem tím největším,
kdo koná jemu v příč.

Ba hříšníkem je ohavným
ten hloupý kněží rab,
jenž nadsmyslný ráje slib
má smyslů nad půvab!

Ten kacíř je, kdo utlumit
chce chtíčů bujný pud;
toť ze všech bludů pozemských
je nejhroznější blud.

Blb mramorové sochy měj
a vědou tělo moř;
žen živá krása nad vše jest,
— to bůh tvůj — té se koř!

Když svěžest mladou klene hruď
a rozkoš chvěje rtem
a oko sálá plamenem,
to blaha vrcholem!

Nuž, kolujte, pryč těžký šat,
všem zjevte vnad svých květ;
či skrývají se růže as,
když slunce líbá svět?"

A dolů s trůnu stoupá král
v směs pestrých těla vnad
a objímá jsa objímán
a líbán odevšad.

A veseleno přes půlnoc —
ten tam je stud a mrav —
šat bakchantek je odhozen
i králův zlatohlav.

A vilnost vlnou vířivou
se valí dál a dál,
jsouť Adamitky kolem kol,
jich prorokem je král.

A trval smích a koloběh...
leč v ráz se chomol skryl,
vždyť vichor v okna rozkacen
v děs pěstí zabušil.

Vše ztrne; síně uprostřed
zved' šedivý se mrak
a z mraku roste v zbroji muž:
týl schýlen, slep je zrak.

Přes platví krzna řásnatost,
kol beder černý pás,
knír s bradou v jedno svity jsou,
a šíji zakryl vlas.

Toť Žižka, boží bojovník,
z úst jeho bouří hněv:
„Zde víří tedy doposud
ta adamitská krev?

Sem od Valu král ukrutník
hnis mikulášský vlek',
zde hrdou „Villou regiou"
mu skytnut útulek?

Ztad do Čech zpět chce nésti snad,
co já chtěl vyplenit?
Aj, lotře, má-liž v kořenech
tím morem brat mi hnít?

To nestane se, při sám Bůh!
Zde padnul jsi mi v plen,
je marný vzdor tvůj, marný vztek,
ty vetchá loutko žen!

Že slepci nelze uviděť,
snad, podvodníku, mníš,
slep vášní, zde sluj chtíčů tvých
a hnusnou hanby skrýš?

Vše zřel jsem duše paprskem,
v něm ukryt hněv je všech,
kdo cepem, kosou, palcátem
ti zavrou brány Čech!

Ten hřebem bude paprsek,
jímž někdy v dál a šíř
svět přibije tu lotrovskou
tvou slávu na pranýř!

A bude ohněm paprsek,
jímž v pravdy blízký den
znak hanby čela doprostřed
ti bude vypálen!

Nuž, toč se bůžku vilných bab
a vilných žen a vdov,
jež na lehčí jsi zápas veď',
než Němce na Vítkov!

Tys hříchů starým vřetenem,
a z těch jsi nevybřed',
čert z podlosti tvé návitův
už na tě provaz spřed'.

Nuž toč se! . . ." Strne Zikmund král,
leč Žižka: „Tuž se, tuž!"
a ostrohrotým čekanem
jej v plece tepe již.

Král svíjí se a skáče zas,
hle, plachý očí mih
jak na Žižku zří vyděšen
a zase na řemdich!

A chce-li odpočít a stát,
vždy Žižka naň: „Mě znáš!“ —
a z loubí žert a smích a křik:
„Hle, Zikmund, prorok náš!“

Čím více úpí naháč král,
tím víc mu bije v sluch
z těch loubí děsný úšklebek:
„Náš Jehovah, náš bůh!“

Sláb padá Zikmund, nelze víc...
toť svatovítský rej,
a vzmetešený tancem prach
pad' v králův obličej.

Leč Žižka zvedá čekan zas
a děsný jeho tep
jak v naplněný snětí klas
bil v ověnčenou leb.

I zařval král a vzpial se výš,
jak raněný řve tur...
a lékař lékem zaháněl
mrak černých spánku stvůr.

A zaháněl a zaháněl,
leč nezahnal jich přec;
v snu loktech schoulen Baalových
lká chlipný šedivec. —

XXXII.

KORUNOVACE.

Vzal tisíc jezdců nejlepších
král Zikmund za nohsled,
jim tisíc pěšců přidružil
a do Říma je ved'.

Vše čeká jej: pych s nádherou
i bída spěchá ven,
sbor šlechty v drahý cendelín,
lid v cáry přioděn.

Hlas zvonů mocně hlaholil,
a chorál kněží zněl,
vždyť Zikmund smířen s papežem
u věčné město vjel.

V nach oděn jede šlechty dav
až ku bráně mu vstříc,
s ní na bělouších věnčených
květ vlašských krasavic.

Leč v čele všem vnad líbezných
je štíhlý mládenec,
na těle hedbávný má šat,
na tváři ruměnec.

Kůň jeho kvítím zdobený
jde v taktu v sboru děv,
jsou Músy to? jest Apollon
ten jun? Ký lepý zjev!

Hle, zlato metá sem i tam
u valný lidí shluk;
jim nad zpěv kněží slavnostní
dnes zlaťáků je zvuk.

V tom průvodu ves kardinál,
i biskup, kněz a mnich,
a olivovou ratolest
má v ruce každý z nich.

Sbor hudců jde i kejklířův,
tlum žen i dětí směs
a za nimi hvozd partišán
a lesklých mečů les.

Tak do bran města vjíždí král
a kloní hlavu svou,
kůň s purpurovou čabrakou
zem jiskří podkovou.

Vše strojeno — vše napořád,
i růžovitý stín,
jejž vrhá králi v líčenou
tvář z nachu baldachýn

Ten zdob svých luznou nádherou
kol všemu jasem vlád',
jím zlatý zdá se králů vlas,
a Zikmund zase mlád.

Král usmívá se kol a kol,
zře zrakem milostným,
jak Řím je samý jas a lesk
a samý vonný dým.

A vpravo, vlevo, do všech stran
tvář uklání i páž,
a lidstva příboj zadržet
můž' sotva jízdná stráž.

Tak městem jede Zikmund král
až před slavnostní chrám,
zkad přichází mu na ústret
jak socha papež sám.

Ten jeho brokátový šat
je nad slunečnou zář;
vše ze zlata, co na se vzal,
jen z mramoru je tvář.

Stál před vchodem, pak hermelín
až k stupňům zvolna vlek',
tu s koně stoupl Zikmund v ráz
a před papežem klek'. —

Když papež krále požehnal,
král k nohám se mu svil
a zlatý střevíc Evženův
něm třikrát políbil.

Pak před oltář, jak kázal zvyk,
je veden Zikmund král,
na jáhna aby posvětil
jej první kardinál.

Ztad před vysoký, pyšný trůn,
kde svatý otec sed',
ne krále — druha svého již
sbor římských kněž ved'.

Leč změněn velknězův je hled, —
to zdiven vidí host, —
ve tváři sedí úšklebek
a ze rtů čiší zlost.

A přísně papežův zní hlas:
„Slyš, velím ti, bys klek',
vždyť nejsi nežli císař jen,
já Kristův náměstek.

Jsem Benátčan, těch bratr, věz,
jež popravit jsi dal,
když ondy u Motty, však víš,
jich katem jsi se stal.

Jsem papež; přestanu-li žít,
jdu přímo Bohu vstříc,
tvůj majestát, hleď, stačí-liž
mně prostý pod střevíc.

Mnou korunován býti chceš,
bys samovolně vlád'?
Aj trpký byl dřív jazyk tvůj,
dnes ponejprve slád'!

Slád' od polibků nohou mých,
než věz, i těch jsem syt,
jen k zábavě chci korunou
ti dárek udělit.

Sic žebrat budeš, zas a zas
a plazit se jak had
a v Čechách uloupený skvost
mně přes moc vnucovat.

A zůstaneš-li v Římě dýl,
než smíš a nežli máš,
vím, že si z panen klášterův
všech hampejz uděláš.

Vždyť všude konáš nejinak,
toť vůbec známo všem,
leč připrav se, ať mumraj tvůj
dnes ještě odbudem!

Až maškarní ten skončí rej,
k mým pacholkům se druž,
v hrad oslíka mi povedeš...
slyš, chudák volá již.

Spěš, klekni! Však proč siná as,
mluv, jízlivý tvůj ret?
Máš zlost? Nuž rychle dejte sem
ten říšský jeho tret.

Zde tedy korunu máš svou..."
a papež ze všech sil
na královu ji hlavu vtisk',
až zrak mu zajiskřil.

A tisk' ji na prožlutlou skráň
a na spuchřelou leb,
až zrak se krví podléval,
a mlžil se a slep'.

Král zúpěl; hněviv papež zas:
„Proč sténáš? Mlč, již dost,
mým sluhou jsi, a nevíš přec,
co pravá zkroušenost!

Však carství tvého první znak
se příliš nazad hnul..."
a nohou Evžen hlavy skvost
vpřed mocí posunul.

Chce křiknout, vyskočit chce král,
leč jest jak z kovu slit;
vstát nelze mu, je chab a sláb,
ten tam je vzdoru cit.

Jen ústa syčí v kněží tlum
a v lidu hlučný dav:
„Za hanu tu a za váš smích
dám srubnout tři sta hlav!"

Leč hrdý papež obřadnou
dál proslovuje řeč:
„Nuž, jsi prý církve obhájcem?
mám darovat ti meč.

Ej, pěkný obhájce mi ty's,
vždyť na kostnický sněm
jen pro zábavu pospíchal's,
že paní byly v něm!

Za skutky v říši zlověstné
snad mám ti požehnat?
Vždyť nejsi katolický král,
spíš králův litý kat.

Lež bohatě jsi odměnil
a pravdě poltil hruď,
co konal's, vše jsi obrátil,
nuž, tak i s mečem buď!

Zde vezmi —" papež chytl meč —
„a klň mně nebo svěť..."
a meče hrot tisk' králi v pěst,
sám drže rukověť.

Vzkřik' Zikmund, zlícen vyskočil,
ó jaký hrozný zjev?
krev na dlažbě, krev na šatech
a všude krev a krev.

„To," sténá Zikmund, „pomstím hned,
jak opustím tvůj Řím!..."
„Těch hrozeb nelekám se, věz,
a klidně vstříc jim zřím!

Vždyť zhyneš záhy; netušíš,
že věk ti srdce stáh'?
Či myslíš, že se může mstít,
kdo leží na marách?

Ty studem bys z nich prchnout měl,
však nemáš dosti sil,
a krev? proč té se lekáš jen?
vždyť jsi tak rád ji pil!

Či není rudým kalichem
snad celá česká zem,
či krve její nehltáš
a nedáváš nám všem?

A teď, když můžeš z dlaně pít,
hned pojímá tě vztek,
to divný hostiteli dík,
to divný carský vděk!

Styď, styď se, hrdopýšku, styď!"
a papež nohou trh'
a s hlavy Zikmundovi v ráz
pln hněvu klenot svrh'.

Ten po dlažbě se kutálel,
a komu blíž byl stop,
hned každý v smíchu jízlivém
veň hbitě nohou kop'.

A kopal všechen chrámů kněz
i všechen chrámu lid,
a rozkopán je skvost i král,
než korunu zas chyt'.

V plášť skryl ji rukou krvavou
a prchal z chrámu ven,
klel — procit', zúpěl: „Kde to jsem?
„Jsi v Praze, pohleď jen!

Jsi na svém hradě královském,
já lékař s tebou dlím,
a z rubínův ti předrahých
lék právě hotovím!" —

„Tož sen byl jen? Jak sláb jsem ... spěš,
dej léku, abych pil! ..."
A popil — spal — až pavouk hrůz
v síť jiných snů se svil.

XXXIII.

SOUD.

Na černých křídlech v dálnou pláň
nes' Zikmunda zlý sen:
dub uprostřed, on pod dubem
v dum příval ponořen.

Vpřed Hříby, vpravo Kouřím jest
a vlevo Český Brod;
toť pole, na nichž zahynul —
zbit Čechy — Žižkův rod. —

Noc krásná máje uprostřed,
čist nebes dálný luh,
a bujné setby po vlnách
mdlých klasů kráčí Bůh.

Hvězd mihotavým úsvitem
zří na krásnou tu zem,
jíž při stvoření polibkem
dal píseň odkazem.

V dech křovin šepce stromů snět,
a větrů teplý van
vzkaz polí nese rozkvetlých
do různých světa stran.

Vše krásno vůkol napořád,
již stéblo metá v klas,
a ze pšenice křepelčin
se teskný chvěje hlas.

Král hustým dubu odnožím
v dál sivým zrakem tíh',
kol mír — v svém hnízdě pípnul pták,
list chvěl se na větvích.

„Ó noci máje, krásná tys,
leč krásnější byl den,"
dí Zikmund, „kacířský když vzdor
byl tady zahuben!

Ó klenbo nebes, lepá tys,
však lepší byl ten zjev,
když slunce tvoje s údivem
zde v rudou zřelo krev!

Ó noční míre, vábný ty's,
leč vábnější byl ruch,
v němž padli Pešček s Buřičem,
a plzeňský jich druh!

Ó sedmihvězdí, skvělé tys,
leč skvělejší byl čas,
když pod čely dvou Prokopův
zde dvojí věhlas zhas'l

Váš, hvězdy, milé jiskří roj,
však milej' jiskřil meč
v ty tvrdé lebky Husitův,
když klonila se seč!

Ó tenkráte jsem šťasten byl,
jak nebudu již, vím,
kéž v rozkoš zas tak kouzelnou
svou duši ponořím!

Kéž popřán mi zas taký den!"
a k nebi vznáší zrak;
hle, sever černé brvy stáh',
a s mrakem splývá mrak

Vše nebe posouvá se v ráz —
jak divný je ten spěch —
noc zkabonila snivou tvář
jak žena v starostech.

Hrom zajíká se rozlícen,
v strach zrakem třeští blesk,
a ke stromu, kde stanul král,
se větrů sbíhá vřesk.

Tlum mračen těsní se vždy víc
u valné pásmo hor:
a ke stráním se těsná stráň
jak vojska jdoucí v spor.

Slyš temné lání s mumráním
ve chmurném víru tom —
a zase třeští okem blesk
a zase mumře hrom.

V svém voze zuře kosmatou
výš Perun hlavu zdvih';
ó, běda, koho ohnivý
sklá meče jeho švih.

Za černým mrakem spěchá mrak
pln utajených zlob,
hned vypíná se mohylou,
hned zívá jako hrob.

Ó nejsou mračna! — Strne král —
vojsk příšerných je dav,
leč místo těl jsou kostry jen,
a lebky místo hlav.

Ti jedni v selských čapkách jsou,
ti druzí v šišácích —
cep jedni, však kdo čelí jim,
meč drží v hnátech svých.

Ti jedni s duší rekovskou
jsou v režných halenách,
těm druhým vyleštěný plát
strach kolem těla stáh'.

Z těch očních důlků pohněvem
se kmitá *záře* proud...,
ó, hrozno! seřaděn je voj,
to bude boží soud!

Těm v čapkách vojevůdce kněz,
hle, jeho čela svit!
Je rozum sklenul, aby spěl,
co křivdou, povalit.

K svým zástupům se obrátil,
voj na širou klek' zem,
a vůdce tiše požehnal
jej zlatým kalichem. —

Těm v přílbách v čele trpaslík,
a velký jeho meč
kříž křížem žehná kostlivcům;
toť děsná bude seč!

Ten s kalichem, kněz Prokop jest,
ten s mečem — znáť je král —
je Bořek; vlk, jenž Orebským
dřív bratřím vůdcoval. —

Boj začíná! Ó, hrozný boj!
Vše jímá strach a děs.
Ti mečem tepou do halen,
ti mlatem do želez,

ti do vysokých vydrovic,
ti v přílby lesklý kov;
ač zbraně slyšet v oblacích,
přec neslyšeti slov.

Hned ti jsou zbiti, oni hned
a tito zas. Ký div,
když někdo v předním voji pad',
byl v zadním zase živ. —

Vždy níž a níž se nese hluk —
toť příšerný je spěch —
či dobojován boj má být
na dálných polích těch?

Ej, v pravdě! Snášíť se vždy níž
té bitvy hněv a zášť,
král plece o kmen opírá
a ňadra skrývá v plášť.

A dál a dál se valí boj;
již pln je luh i lán,
a koní množstvím řehotným
kraj všecek podusán.

Boj výší se a níží zas,
ti s čapkou mají vrch,
hoj, trpaslíček s šišákem
již na útěk se trh'.

A klne, laje rozlícen,
jak příšerný to kvap —
a za ním vojů křik a křek
a cepů klep a klap.

A zase v dálce tuchnul boj
a zase blíž se vlek',
dnes bohatýrům v halenách
chlap v plátech neutek'.

Ne za živa-li, nuže teď
buď potřen zpupný host,
tam nesmí pohřbena být lest,
kde padla statečnost.

A zase rozmáhá se boj,
mrak s mrakem rostou v týn,
a kostry v plátvích hnány jsou
vždy dále na Kolín.

A mimo dub ves teče sbor,
kde lživý Zikmund král
kryt pláštěm, dásní bezzubou
plu strachu drkotal.

Jej vůdce Bořek zhlíd': „Aj, hle,
toť Zikmund! Co zde chceš?
Pojď s námi; sice stihne v ráz
zde štípácká tě spřež.*)

Pojď s námi, spěš!" a mečem kýv',
„nač váháš? Chutě sem,
než rozpadne se v černý prach
tvé tělo pod cepem.

Jsem Bořek, nic se nelekej,
že duchy byl jsem zbit,
dnes nadarmo jsem pospíchal
lid český obelstít.

Vždy zradou nelze vítězit,
jak vítězil jsem prv,
dnes Prokop sta nás zaplašil
jen posunutím brv.

Pojď s námi, ruče, neváhej,
noc roste, kvapí čas,
sic roztepou tě kyj a cep
jak námelový klas!"

„Nuž půjdu!" „Ruče, tedy pojď!"
„A nepadnu?" „To víš,
jen modli se a nehleď zpět
a dělej zbožně kříž!"

---

*) Husité z Královéhradecka = štípáci.

Za rudé vlasy krále chyt'
a nes' ho dál a dál,
a jeho rozhalený plášť
jak mračno vzduchem vlál.

A za předními druhý hned
mrak šedých mátoh tíh'
a kostí drnkot, cepů tluk
se množil v oblacích.

Již nad Kolínem dvojí ruch
těch kostlivců se nes',
král Zikmund v rudém plášti skryt
se třás' jak zbitý pes.

Však přes Labe když namířil,
by hrůze unik' v dál,
v zad vůdce s lebkou klenutou
v strach králi zavolal:

„Mně, Bořku, krále neskryješ,
slyš, pusť ho, ten je náš,
a ne-li, peklu ten svůj hnát
i s králem odevzdáš!"

Leč nechce Bořek — Zařval hrom —
kněz Prokop palcát zved'
a v koster tlum, kde král se kryl,
jím mrštil doprostřed.

Jak obtěžkaných mraků suť,
jak kámen s příkrých skal
hnát s hnátem vojů Bořkových
se v Labe rozsypal.

Znik' v řece příšerný ten voj
a král, jenž s druhy tíh'
v tůň kalných vod, byl povalen
a tonul prostřed nich.

Však neutonul; Prokop kněz
té chvíle k Labi vtáh'
a hbitou rukou v prohlubeň
po kleslém králi sáh'.

A rozkřik' se: „Nám neujdeš,
toť brzy měl bys klid;
spěš s námi na pokutný soud,
jak touží Husův lid!

Aj, třeseš se jak shnilý peň
a cenίš dravý zub,
a v čela vráskách leží strach
za hojný pekla vrub.

Ty vruby vyhladí můj lid,
jak Bůh chce, ještě dnes,
však vzrostla míra hříchů tvých
až k němu do nebes!

Nuž, lide, jako s tebou on,
čiň s ním!..." Ó, hrůzo hrůz,
již Zikmund lidem připoután
na vojevůdcův vůz.

Tak zrovna jako poutal on
svých jatců valný sbor,
když prchal ondy před Žižkou
od vypálených Hor.

Nechť úpí, nevzpomáhá nic,
jíž — jaký děsný spěch —
z půl utíká, je vlečen z půl
a v ňadrech vázne dech;

Nechť vzdychá, naříká vždy víc,
je tepán se všech stran,
až krví zbrocen postaven
je v polích u Lipan. —

Kol něho lidstva — duchů — tlum,
jak kdyby mrak je sil,
král na rozrytou kleká zem
a chýlí vlčí týl.

„Nuž," Prokopův se ozve hlas,
„zde souzen budiž ten,
jenž v žalů půlnoc zaměnil
nám síly zlatý den.

Toť onen kostnický je žhář
a kramařivý žid,
jenž české země rozprodal
a rodný zhubil lid.

Vám dávám jej, jeť světů všech
on nejhroznější hřích...
Již suďte!..." „Ať je strašidlem
na lánech lipanských.

Ten krví potřísněný šat
ku zjevné hanbě měj,
ne Karlův, ale katův plášť
mu plece pokrývej.

Na místě srdce žhavý had
zlob hnízdo zžírej: hruď, —
král lhář a žhář, on postrachem
těch našich polí buď.

V den, ukryt v mračnech příšerných,
buď vichrů služným psem,
z jich vůle vyj a týrán buď
svých nářkův ohlasem.

Leč v noci nohou krvavou
dej u věčný se rej
a prach z těch kostí husitských
den ze dne počítej.

Své dravé žití proklínej,
sám sobě v postrach buď
a zmítej se a nespočiň
a bluď a bluď a bluď!" —

Soud vykonán je; černý plášť
kněz Prokop s beder strh'
a králi na zrzavou leb
jej jako příkrov vrh'.

V ráz Zikmund mrakem zahalen,
prost vazby prchá tmou,
v těch polích vše mu strašidlem
i sám si příšerou.

A vzdychá, sténá uplašen,
až v těžký dal se hles:
„Spěš, sluho, pokrývky mě zbav
a výš mi hlavu vznes'!

Tresť účinných mi léků dej,
bych zbaven byl zlých mdlob!..."
A léku vzal a zavzdychal
jak chorý v poutech rob.

„Klid, klid chci!" děl; leč sotva zdřím',
sen nový v hruď mu vlez'
a jako tygr zlícený
jej v pelech pomsty nes'. —

XXXIV.

V JAŘMU.

Po českých nivách zdusaných
král bloudí duchy klet,
zrak podlitý je vytřeštěn,
a v mozku mátoh slet.

Strach v hrubé kosmy vlasy zdvih',
a v jeho hruď i skráň
hněv povražděných Husitův
skryl hrůzy vzteklou saň.

I kluše polem v šerou noc
jak uplašený kůň,
s ním mstivých duchů nad hlavou
jde nebes mračná tůň.

Kam vstoupí: v pole, sad i les —
ó jaký hrozný zjev! —
tam pod nohou mu zbodanou
krev prýští se a krev.

Ať kročí na úpatí skal,
ať kročí na pažit,
vždy kroků jeho každý sled
je krví pln a syt.

A Zikmund kleká, zírá kol,
a ryčný jeho chvat
prsť černou hrabe pochvatem
na záplavu těch lat.

Však neukryl jich, rudnou přec,
jak zjevily se dřív,
a na polích i na nivách
jich všude na podiv. —

I přebíhá — vždy stejný zjev,
vždy stejná ňader tíž,
stop rudých množství roste v div
a kraj jich pln i říš.

Když rukou jednu zahrabal,
hned patou druhou vryl,
vše marno! stop těch příšerných
své duši neukryl. —

Ó hrozná práce, hrozný kvap,
sem tam ho smýká sen,
vždy paží duchů obrovskou
je rván a poháněn. —

V dál k Brodu kvapí ustrašen,
s ním v mraku na sta hlav,
jich hněv jej žene po polích,
kde průhon na Sázav. —

Hle, od Chotouně zášerem
kdo vstříc mu kráčí as?
Kmet vážný s hlavou schýlenou,
leč velký na úžas.

Šat řasný v půli opásán,
čerň kápě halí tvář;
má prostý sandál na nohou,
však nad temenem zář. —

I hovoří: „Aj přicházíš?
Nuž věru, dospěl čas,
bys brázdu ďáblem oranou
teď přeoral mi zas!

Tu brázdu, z které chrabrý lid
svou svatou hájil věc,
než na pláň lstivě vylákal
jej Mikeš Krchlebec.

Ten lid jest ukryt v oblacích
a dnes tě zahnal sem,
bys místo ďábla pluhem mým
táh' brázdu úvozem.

Bys místo satanáše sám —
ty, zbojník lidských práv —
ta zašlá místa přeoral,
kde hrdin zhynul dav.

Víš, že mu posud bojovat
za pravdu věčnou seč,
že s cepem sirotků co noc
zde válčí panský meč.

A víš, že trupů na tisíc
v tu brázdu Bořek svál,
až po mrtvolách Leskovec
příč napříč přebíhal. —

Ty, králi, božím povelem
ji znovu zorat máš,
však lstivější jsi nepřítel
než onen satanáš.

Před jména tvého vyřknutím
i děsná strne směs,
jíž pyšný anděl knížetem,
an s nebes výše kles'.

Nuž, bojovníci v oblacích
již sneste žhavý pluh,
jímž Sigmund, hrůzy výstřelek,
vám hříšný splatí dluh!"

A z mraků ohnivý, hle, pluh
se k zemi snáší již,
šíř radlí dvakrát v rozsah jest
a kroják muže výš.

Vpřed, s bičem z blesků spleteným
a s žhavou otkou chlap,
má místo rukou orlí dráp,
a pařát místo tlap.

I strne král; vše marno jest,
v sten zaměnil se křik,
již k hřídeli ho upoutal
msty hrozný poplužník.

Kol hrdla žhavá jařma tíž,
a popruh s obou stran,
vpřed veden světcem Prokopem,
vzad pomsty ďáblem hnán.

Tak oře... Hrozný jeho pluh
vryl do štěrku se vpříč,
dál nelze mu — a do beder
jej žhavý mrská bič.

Král svíjí se a vzpírá hruď
a zalamuje vaz,
mrak duchů nad ním: „Tuž se, tuž
a v jařmu dál se plaz!"

Jen svatý kmet když oprať stáh',
pluh o stopu šel dál,
a na Prokopa prosebným
zří okem hrozný král.

Však světec odvrací svou tvář:
„Ty platíš jen svůj dluh;
ne já, leč z prosby duchů těch
dal zapřáhnout tě Bůh!

Slyš z mraků temný pomsty hlas:
‚Jen dále, měj se v běh!'..."
Král sténá. Prokop uzdou škub',
a ďábel bičem šleh'.

A zas jej brázdou zarostlou
dál žene duchů dav —
a z Chotouně již přeorán
s půl úvoz na Čáslav.

Jak spousta mraků ohnivých
se valí z brázdy jíl,
leč pod krojadlem syčí krev,
a Zikmund sklání týl.

Vzpial v zápřeží se jako tur,
sten z prsou tisk' se ven:
„Jak dlouho musím orat tak?"
„Bůh sám ti určí den!"

Však zase ďábel bičem šleh'...
Bděl Sigmund, děsně křik':
„Ó lékaři, jak bleskem, hleď,
je utýrán můj dřík!

A jako jařmem stížen týl,
jak v uzdě brada jest!"...
„Vše znikne, pane, ztiš se jen
a vezmi léčnou tresť!"

I požil král a v lože pad';
leč sotvy počal spát,
hned v lebce noh snů příšerných
zas hnízdo jal se tkát. —

XXXV.

NOVÁ ZEMĚ.

Kraj líbezný, v něm do nebes
ční šedí starci hor,
jich na úpatí popěvkem
zní ptactva rozhovor.

Dech Vesnin kvítím zdobil luh,
a její žezla skvost
klesť dříve suchou zaměnil
na bujný letorost.

Kraj cizí, králi ve snu však
jak dávno by jej znal
a po květnatých sklonech hor
s dum tíhou pospíchal.

Chtíč krutý rve mu s plecem leb;
tam oněch vrchů výš
je země netušených krás,
jí rozmnožit chce říš.

Jí chce a musí panovat,
ji zřít chce ještě dnes,
a kdyby strží skalnatou
měl stoupat do nebes.

Leč nejde pyšný Zikmund sám,
s ním kráčí v ručí chvat
stín krvavý — však není stín,
leč královský je kat.

On ví, kam nohu šine král,
tam vezdy práce dost,
vždyť českou víru, mrav a řeč
vzal navždy v nemilost.

V tom z dálky vzdušných pěvců pluk
se vznáší králi vstříc
a tepe líce, sloní zrak
a množí se vždy víc

A křičí: „Smělče, co zde chceš?
ty pahorky nám nech,
vše, na co zříš a kudy jdeš,
vše mře a hyne v spěch!“

„Mně bránit chcete?“ volá král,
„sem, bratře kate, spěš,
snad sekery své blýskáním
ty pěvce zaženeš!

Jich drze dotíravý zpěv
mně ruší mysli klid;
tak zrovna v polích před bitvou
ten český zpívá lid."

Chyť širočinu s beder kat
a do ptáků jí meť:
mrak ptáků zúpěl, zakvílel
a výše dal se v let.

Leč topor za nimi se nes'
a jako blesk se mih'...
a na sta k nohám královým
hlav padlo zbrocených.

I zachechtal se děsný král:
„Jsou zkroceni, jak zříš!
Teď bez překážek k cíli zas,
teď bez odporu výš!"

A šli... Tu sokol zaklektal:
„Co chceš v té skrýši hor?
Sem, sokolíci, v naši říš
se rudý vtírá mor!"

A na ten povel v ráz se zmoh'
šum křídel, hlasů zvuk,
a jako mračno před králem
je družných ptáků pluk.

V jich klektu slyší děsný král:
„Pryč, zrádce! Co zde chceš?
Tvým trůnem špalek popravák
a vírou tvou je lež.

Z nás každý zprvu pěvcem byl
hor na úpatí, věz,
leč v sokola se proměnil,
čím smělej' výš jsi lez'..

Sem nesmíš, pryč!" „No, uvidím!
Hoj, bratře kate, spěš,
ať přiostřenou sekerou
v ráz zkrotne ona spřež!"

A mistr topor vymrštil
v ten sokolíků dav,
i padlo k nohám královým
sta zkrvácených hlav.

A přes ně dále spěchá král:
„Tak každý zničím vzdor,
ej, chci a musím kralovat
v tom ráji prostřed hor!"

A dále spěchá — za ním kat —
a opojen zří kol,
leč stane zas, by udiven
zřel orlů na chomol.

A shůry volá orlí sbor:
„Hoj, vrať se, dravče, vrať,
vždyť, kudy kráčíš, větrá stráň
a krví rudne trať.

Z nás každý sokolem byl dřív,
než hlavu jsi nám srub',
teď královským se orlem stal
a čeká na tvůj trup.

Pryč, prchni, ne-li, běda! Dřív
než v rajskou vkročíš zem,
tvůj měkký mozek ve spárech
kraj světa roznesem'!“

Král hněviv volá: „Mistře, slyš!
Tu děsnou orlů změť
svou širočinou popravní
mně ku pomoci meť'!“

A mistr mrštil sekerou,
že strachem sténal vzduch;
sta rudých padlo v cestu hlav
a klekt a chomol tuch'.

A znova Zikmund tužil hnát
a rovnal kleslý týl,
by v toužně žďaný Kanaán
svou ďáblí patu vryl.

Noc vyšla chodcům na ústret,
s ní průvodný mlh tém,
a šedou přizdobil jí skráň
hvězd skvostný diadém.

„Noc vážně vítá nás,“ dí král,
„leč umdlen jsem, ba chor;
což nestaneme, nevyjdem
z těch zachmuřených hor?“

„Ej, „u cíle jsme, pohleď jen“ — —
král vykřikl a kles',
kat zlekaného ulapil
a na balvan ho nes'.

Co Zikmund viděl, není ráj,
ni země čarných zdob,
leč hluboký a široký
a nedohledný hrob.

Veň strachem sevřen třesoucím
zří ulekaný král:
tam na dně jeho veliký
zjev bílé ženy stál.

A na krále zjev hovořil:
„Hle, syn můj — ne, můj kat —
po šestnácterých horách dnes
sem přišel navždy spat.

Po šestnácteru hrozných let
sem hnal ho záští sup,
by pěvcům mým, mým sokolům,
mým orlům hlavy srub'.

Jsem vlast! Nuž mrtví spěšte sem,
jeť ryšavá zde saň,
kdos padl pěvcem, sokolem,
kdos orlem padl, vstaň!

Vstaň! k životu já otvírám
ti klín svůj — dospěl čas!"
A z hloubky hrobů v šíř i dál
lid vstává zas a zas.

Vše křídla má, a výš a výš
vlast, matku vznáší svou,
pruh rudý na jich hrdle zřít,
kruh zlatý nad hlavou. —

Tím ustrašen a udiven
král s balvanu se zved';
chce prchnout, kam? Jak spoután jest
a vysílen a bled.

Prsť pod nohou mu klesá níž,
král hrůzou chlad' a vad',
až v opuštěný duchy hrob
jak zrnko písku pad'

Co mít chtěl, po čem v touze mřel,
vše ztratil navždy již,
strach úzkostný mu zježil vlas,
hrob hloubil se vždy níž.

Čím král víc v zem se propadal,
tím dusnějším byl vzduch,
a výše s břitkou sekerou
stál šklebící se druh.

„Ó pomoz!" zalkal těžce král.
V hrob nachýlil se kat:
„Zde ruka má, vždyť bratru přec
být pomocen má brat."

Ven z hrobu krále vyprostil:
„Zda víš, proč jsem tě zdvih'?
Bez krále kat, bez kata král
jsou loutky dětem v smích!"

A líbá druha: „Bratře můj!"
i líbá zas a zas...
„Pryč," úpí Zikmund, „nech mě, pryč,
pryč, vždyť mi zlámeš vaz!

Dost, neobjímej, nech mě!" Vzkřik'
a zachvěl se a bděl:
„Pryč, pryč!" „Já, pane, lékař jsem!"
„Tak? jiným jsem tě mněl!

Ten krk můj svírán s obou stran
jak kdyby v oku byl!“
Výš' lékař podušku mu dal
a léku, aby pil.

Spal — obrátil se v loži král,
až snění hrozný svod
zas pomstou otrávený šíp
mu v dravčí srdce vbod'.

XXXVI.

HOLD KRÁLOVSKÝ.

Co šestnáct roků toužil král,
až dosáh' toho v sled,
sen poznovu mu budoval
a do Prahy ho veď'.

Pod žlutou veď' ho zástavou, —
i žasli s mistrem žák,
že na praporu rozkřídlen
byl orel dvouhlavák.

Toť nevídaný posavad
byl římské říše znak;
pták hlavy v aureolách měl
jak světec, nejinak. —

A pyšně kráčel městem král,
lid sběh' se odevšad,
a při zvonění zvonů s ním
sen v královský šel hrad.

A v nádheře zde posadil
jej na královský trůn
a k jeho slávě rozvířil
zvuk bubnů, trub a strun.

Na skráně korunu mu klad',
na plece Karlův plášť,
byl pánem země; ustal hněv
i lidu vzdor a zášť.

Dal k boku královský si meč,
a žezlo v ruku vzal,
a stolce zemských úřadův
svým věrným rozdával.

Pan Menhart z Hradce purkrabím,
pan Zajíc sudím zván
a Hynce Ptáček hofmistrem
je vděčně jmenován.

Pan z Holic jako komorník
se druží k prvým třem,
pan z Riesenburka nejvyšším
je zemským písařem.

Vše věrně slíbil plnit král,
oč národ věrně dbal,
a k čemu slavnou přísahou
se Bohu zavázal.

Lid jásá, milostiv je král,
vděk ze rtů letí k rtům,
a slavnostně je provázen
král v zdobný Hankův dům.

Jeť dům ten skvostněj upraven
než charý Králův dvůr,
v něm panstvu vyhrazena síň
a lidu prostý kůr.

Zde Zikmund sedl s královou,
jež vážně kyne všem,
pod zlatem tkaný baldachýn
i s panem legátem.

Pan legát v purpur přioděn
se rozvil jako páv,
a Barbořiných tvarů pych
byl vtěsnán pod hedbáv.

Hle, statná paní králová
vnad kyprých bez poskvrn;
kněz všem je v podiv objemem,
leč král jest jako trn.

Jak vyschlý trn a chorý dnou,
leč paní hrdý zjev
je čelem jako padlý sníh,
a tváří jako krev.

Jak broskev v podzim z lupenův
v roj panských zírá much,
a bujná ňadra pozvedá
jí lásky lačný vzruch. —

Hold vzdává králi kněží sbor
i všechen panský rod:
tlum vystrojených velmožův
i krásných paní svod.

A není konce poklonám,
vždy nový vchází host,
a králová je samá zář
a samá milostnost.

Zní fanfár hlahol v komnatách,
vše jásá ven a ven,
jen legát, biskup Filibert,
je stále zamračen.

Jeť v síni Rokycana též,
to příčiny mu dost,
že nemůže se veselit
a hněvu býti prost.

Vždyť český mísil do mše zpěv,
když Zikmund přisahal,
leč k legátovi nakloněn
dí polohlasem král:

„Jen poshov ještě tento den,
vše jinak bude hned,
vímť, tvou že podporou jsem jen
na český stolec sed'.

Jeť třeba přetvářit se dnes,
již zítra bude líp...“
a zase s lícem úsměvným
se k novým chodcům shýb'.

„Aj, Reček z Ledec! Vítán buď!
Hle, věrný Pešík náš,
a Velvar! Vítej! Přišel's sám?
Kde z Chlumčan Loudu máš?

Kde Táboritův pokladník
je od otavských niv?
Však hle, tu jde!“ a s úsměvem
král milostně mu kýv'.

„Tenť v basilejský ondy sněm
hrd prapor bratrů nes'...“
děl k legátovi, „hle, jak zkrot',
že radou stal se dnes!

Tak všecky zvolna ukrotím,
jen nespěchej, jen strp,
vždyť víš, že drobný na titul
král Zikmund není skrb'.

I Rokycanu ukrotím,
v čas odpyká svůj žert!..."
A líbal kříž, jejž k žehnání
měl v ruce Filibert. —

Lid přešel; obřad vykonán,
a žezlem kynul král,
kdo v komnatách byl, odcházel,
a vyprázdněn je sál. —

Však slyš, zas fanfár zvučí hlas,
kýs nový vchází host...
„Ej, odpočít si toužím již,
dost, komorníku, dost!"

Než dveře jsou již dokořán —
v síň divný vniká svit —
a po chodbách se rozléhá
čtyř dusot od kopyt.

A dovnitř netvor přiklusal —
či netvorů to dav?
Ne, jeden jen: Býk hrozný v půl,
leč na tisíc má hlav.

Viz, zpuchlých nohou ohyzdnost
i břicha nepoměr!
A hlavy! Každá není-liž
jak nemotorný džber!

Ó, jaký příšerný to zjev!
A Zikmund stojí něm,
toť obrovitý minotaur . . .
„Kdo jsi?“ „Kostnický sněm!

Vždyť znáš mě přec, jen v tvář mi hleď,
a doznej, ten že jsem,
jenž v posměch Kristu ukrutnost
vznes' církve zákonem;

Jenž svatých duchů na tisíc
jsem pod plešemi měl,
a v sofismatech točených
tresť víry vyráběl.

Dnes každý tady vítán byl,
kdo dřív tě v posměch měl,
jen kdo ti radou byli dřív,
těch jsi již zapomněl,

Kdo ostřili tvých hněvů meč
a různých vášní hnis,
těch nepozval jsi na svůj hod,
tož přišli sami, viz. —

Má paní právě vchází, hleď! . . .“
V sál vůně myrh se strou —
z nich hydra trojí lidskou leb
výš zvedá s tiarou.

Tři hlavy o třech tiarách,
a každá z korun třech —
král lek' se — v spánku zasténal —
a křik', když hydru střeh'.

Zrak k legátovi obrátil
a ke své choti král,
ti oba však jak sochy jsou,
jež výděs vytesal.

Vše ztrnulo, i komorník
i sluhů pestrá směs,
strach jazyky jim podvázal
a v zrak jim hrůzu snes'.

Vše strnulo, jen v něm je krev,
ó, hrozný, hrozný den,
král v potrojnou zří hydry tvář,
a z úst se dere sten:

„Co ty zde chceš?..." „Jdu návštěvou,
ty's první milců mých,
ač žena provdána již dřív
jsem o třech manželích.

Mně chloubou s nimi hrdě žít,
vždyť každý velmož jest —
zač cizoložky v ohni mrou,
tím já mám trojí čest.

Co smilstvem nazval zvyku rab,
my hodem slávy zvem,
co chlípností — víc není nám
než žití překypem!

Jsem církev, žena papežův,
ty's naším sluhou jen,
a přec ti spěchám vylíbat
v hloub duše lásky sen

Sen lásky, rozkoš všelikou,
jíž neznal posud svět;
ne krk jen, celou postať tvou
chci vroucně ovíjet...

Vím, že jsi mým a budeš mým
i srdce tvého vděk;
choť s chotěm chladní starci jsou,
ty's žárný miláček.

V zlý krví sytil jsi mě čas,
sňal's s nohou tíhu pout,
když divoký hluk Husitův
mne hrozil přepadnout.

Já směla volně utíkat
a hradbou lží se krýt,
než Husův myšlenkový meč
v mou hruď se mohl vrýt.

Vše k vůli mně jsi vykonal
a rozmnožil mou zář;
ty's nedbal, když ti spílal svět:
Hle, věrolomce, lhář!

Ty's mým se choťům pokořil,
až v jejich vděk a dík,
jak světce v mé tě lůno veď
náš služný lidobýk.

Ó hleď, ký velebný to zjev,
ty nezazlíš přec nám,
když v tisíc hlav těch velebných
svou rozkoš vylíbám.

S ním přišla jsem; ó vesel buď,
tři pospolu jsme zas,
nuž, zahoď zdobný stroje tret,
ať volný je náš kvas.

Spěš, jako činil's prvých let,
spěš v kolotavý let,
až prachu mrak se zvedne výš
a skryje všechen svět.

Až splyne s ním náš dechu dým
a s věkem zatmí věk,
kdo pozná pak, kdo kacíř byl
a kdo byl pravdy rek?

Noc věčná v dál se bude střít —
nás potrojených plod —
jak před stvořením paže střel
Bůh nad spoustami vod.“

A skáče netvor s obludou
a s nimi skáče král,
a dusný prach a černý dech
dál šíří se a dál.

A ze rtů jejich příšerných
tma valí se a dým:
„Kdo zjasní klam?...“ Slyš, ký to hlas:
„Já — já to učiním!“

A do síně v ráz v jeden skok
vlét' běloskvoucí lev,
a na něm žena, ráje div —
ba nebes vyšší zjev!

Je nahá, čarodějných vnad
a nadpozemských krás,
zrak její samá slunná zář,
hruď samý slunný jas.

Nad božskou hlavou z plamenův
meč živý třímá páž:
„Aj, příšero ty potrojná,
jsem Pravda, věků stráž!

Jsem Pravda, věz, můj žhavý meč
všech klamů plaší směs,
svých ňader sluncem pronikám,
co temnotou skryl běs!

A lev můj silnější je vás,
než brány pekel jsou,
on drtí vojska předsudkův
i s vůdcem najednou.

Vás zdrtí též a podlou hruď
můj protne meče švih —
nuž, vzpruž se k skoku, lve můj, vzpruž! . ."
A lev se hrdě zdvih'.

A zdvih' se božské ženy meč,
jak sterých blesků svit;
leč z legátových rukou král
kříž na obranu chyt'.

A bije v slunnou Pravdy tvář
i v prsa. — Zařval lev
a jako oheň v komnatách
se množí žhavá krev.

Jas světel v komnatách se zmoh'
a množí se vždy víc
a stále větší blýská strach
z králových zřítelnic.

Hle, hoří děsný minotaur,
a hoří s hydrou král,
jen božské Pravdy čarný zjev
jak jitřní slunce plál.

A králi bedra spaloval,
lví spár mu v boku tkvěl,
a v prs mu vnikl Pravdy hrot...
Král řval jak tur — a bděl.

„Co, probůh, sníš jen, pane můj?“
děl lékař, „ten tvůj vzdech...“
„Zřel hada jsem zde v komnatách
těch rvát se v plamenech!

Míň světel chci; zhas, zhas jich půl,
pak více léku... dost!...“
A spal a zase narůstal
snů hydřích hrozný chvost. —

XXXVII.

NA VYŠEHRADĚ.

Na skály vyšehradské bok
sen nový krále nes',
však její čela svatý skvost
již v rozvaliny kles'.

Zde rekem ondy velebným
hrad na svém stolci stál,
král o duši ho oloupil
a trůn mu rozkotal.

Vše pusto: spousta zřícenin . . .
Zda cítil Zikmund žel,
když vlastí svárem zjitřenou
jak sup se rozhlížel?

Ba necítil, vždyť hněvu pln
do vzdorné Prahy vjel,
kde tváří bláh se usmíval,
leč rukou zabíjel.

Co slíbil, všecko bylo klam,
co mluvil, všecko lest, . . .
a zlostně nohou v skálu dup'
a vztekle svíral pěst.

Ta země kol, jak krásná jest,
jak vábná v šíř i dál!
brat Václav kdyby tady stál,
snad by se rozplakal.

On miloval ji, slabý troup,
já zkrotím však tu zem,
že padnout musí jako saň
střel deštným záchvatem.

Já do srdce jí vrhnu mor,
v hruď uvrhnu jí svár,
a kyprý rozerve jí prs
mých říšských orlů spár.

V zrak uvrhnu jí zhoubný žár,
v úst kalich smoud a dým
a slz čarovnou dojemnost
v proud žalů rozpeřím.

Já rozmetám skvost perel všech,
jež bystřin šumný běh
těm skalám Vesnou zdobeným
v dar svíjí na ňadrech.

Já kštici sosen ztemnělých
jí v posměch utít dám
a oblé paže na čekan
i s křídly připoutám.

Ku spáse trůnů evropských
ten Husův vytnu vřed,
jenž pod růžovým závojem
na vilnou hruď jí sed'.

Týn, Rokycanův pyšný chrám,
v troud obrátím a dým
a z radnic stájí nadělám
svým koňům uherským.

Meč každý vzdorných Husitův
dám v pevná pouta skout',
a krásné ženy v náručích
svých Plavcův uvadnout.

Všem v srdci Husa zardousím,
v jich ústech zničím řeč,
spor každý stejně zakončím:
„Seč, milý kate, seč!“

A tasí říšský meč svůj král,
meč rudý z lidstva ran,
a křížem v kříž jím pohrozil
do všechněch země stran.

Leč sotva mečem zamával, —
ký podivný to zjev? —
na hrotu jeho pojednou
se kmitla žhavá krev.

A roste krůpěj víc a víc
a roste zas a zas,
a nelze králi nikterak,
by s ocele ji střás'.

A roste v jiskru nachovou
a roste v rudý květ
a roste v kouli krvavou
a roste v rudý svět.

Strach chvátí krále; nemá sil,
však čepel třímá dál,
ač chví se noha, kloní vaz,
ač plece chýlí král.

V té hrozné krvi se všech stran
zří Zikmund českou zem,
s vším steskem, s žalem veškerým
i slzným příbojem;

S vší strastí, s každým výkřikem
a kletbou ňader všech,
s vším vzdorem v lebkách žulových,
s vší silou v ramenech. —

I zírá Zikmund děsný zjev
a zjevu děsnou věc,
však meče paži na úlev
v proud nemůž pustit přec.

A v pochvu dát ho nelze též,
i v meči skryt je vzdor,
či v ruce mu jej ukoval
Bůh sám či duchů sbor?

Dost Zikmund nemá síly již
a padnul mdlobě v plen;
a říšský meč sám z ruky pad',
tou krví utížen.

O stěny vyšehradských skal
v mžik roztříštil se v prach,
a ve Vltavě kapky nach
se rozlil po vlnách.

Jím proměnil se vody proud
u valný krve tok,
a vlny tuřím čelem v děs
ve skalný bijí bok.

A busí v žebra příkrých stěn,
a divý jejich hon
se znova střemhlav vrhá v proud
přes skály příkrý sklon.

Vždy strašnějším a hroznějším
je řeky temný ryk,
a do skal vráží každá z vln
jak rozvzteklený býk.

A roste jejich hněv a řev
a roste jejich kvil,
jak kdyby vichor šílenec
je k tanci uchopil.

A zas jak by je rozlícen
sám vodník v poskok šleh',
chvat pohání je o překot
na rozervaný břeh.

A vzpírají se napořád
na tlapách pěnivých
jak rudé lvice, v tlamě strach,
když vzdor je k pomstě zdvih'.

I rostou, rostou stále víc,
až skočný jejich chvat
plášť králův změnil pojednou
na rudý katův šat. —

Jak nazpět? Nelze, nelze již,
v past ulapen je král,
jak bludný balvan ulekán
uprostřed krve stál.

Z vod prchnout nelze nikterak,
jeť strachem přimrazen,
jen kletby slyší v spoustě vln
a zbitých lidí sten.

A povždy výše jde a výš
vln rozlícený rej
a pěnou plije každá z nich
v Zikmundův obličej.

A hněvivě jich mumlá vzdor:
„Co slabochův nám vztek?
Plášť katův z pluviálu jest
a z krále pacholek!

Chtěl's v rudé moře změnit vlast,
nuž, mořem jest; hleď sem,
leč v jeho loktech jat a spiat
ty znikneš ostrovem.

Snem moře sypký ostrov jest —
an ztrácí se, jak vstal —
tys také pouze rudým snem
se vznes' a zapadal."

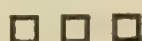
A vlny stále krále rvou:
„Hej žháři, ruče sem!
My za dne v hloubce těchto vod
tě světu ukryjem.

Však v noci bludným strašidlem
nad námi lebku nes,
a slyš, jak volá česká krev
o pomstu do nebes.

Nuž pojď!" A v jeden mocný svah
v proud náraz vln ho smeť,
a zase v spánku děsivém
vzdech' se rtem siný ret:

„Nač těžký loži baldachýn?
Pryč, pryč s ním se stran všech,
sen krvavý se vylíhnul
v těch rudých záhybech!"

A sluha clony rozestřel
a řásně svil a skryl...
Král spal; leč zubr snění zas
klem hrůzy hruď mu ryl.

XXXVIII.

U KOMNAT KRÁLOVÉ.

Noc jasná, měsíc světla pln,
král ukládá se spat,
vše ticho, temně jenom zní
krok stráží u komnat.

Vnitř síně lampy rudá zář
v mdlý klesá polosvit
tím víc, čím víc hvězd mihotem
je zdoben nebe kryt.

Zrak luny siný, příšerný
v síň matnou vrže zář
na nízkou Zikmundovu skráň
a zvadlou jeho tvář.

Tou září v hruď se plouží strach
a různou snáší věc,
jíž nepokojně v poduškách
se válí zženilec.

Hle, s okem víčkem přimčeným
král snící hlavu zdvih':
a ulekaný zvědavec
se plouží po síních.

I prošel řadou komnat sám,
vzat luny silou v plen;
jeť mdlý již bděním komorník
též v spánek pohroužen.

Král bloudí; průvodcem mu sen;
až náhle sebou trh',
v krok matný skulou klíčovou
proud světla se mu vrh'.

I stane Zikmund udiven,
chce zavolat, leč zmlk'
a tiše přikrádá se blíž
jak do ohrady vlk.

Hned vzdornou šíji vzpíná výš,
hned běd ji tíží sbor,
až u veřejí sálových
zrak dává na otvor.

A zírá; vyvaluje zrak...
Ká záhadná zde věc?
Jeť rozjasněna skvostná síň
od tisícerých svěc.

Co vidí král, že strne? Aj,
jak živo v místech těch!
Snad královniny síně jsou
mým zrádcům za pelech.

A nedůvěry železná
mu v čelo bije pěst:
ký zjev to, zdali pravdou as
ta divná hradu zvěst? —

Hned na led ustydá mu krev,
hned klokotavě vře,
král chvěje se a třese se
a poslouchá a mře. —

Viz, v křesle paní spočívá,
ji zdobí zlatohlav
i svatý české říše skvost,
a kol je panstva dav.

Toť královny je svůdný zjev;
vnad kyprých luzná zář
a touha lásky vášnivá
jí zruměnily tvář.

Rty chvějí se a temný zrak,
jenž líbán často has',
plá nové lásky požárem
až zlíbán zvlhne zas.

Té krásy žalář nezhubil,
ni Uhrů černá stráž;
ni kal, jímž žárle poházel
ji lstivý Eneáš. —

Hle, usmívá se, kloní zas,
vždyť ze všech komnat vspěch
se valí šumný lidstva proud
jak bystřin jarní běh.

Pan Aleš z Holic vpředu všech,
s ním četný panstva řad;
jeť všude, kam zří králův zrak,
druh Žižkův napořád. —

Vše před královnou kloní znak,
kněz, cepovník i pán,
pan Aleš po bok trůnu stoup'
a s ním Jan z Rokycan.

Pan Pardus třímá žezla skvost,
pan Zmrzlík svatý meč,
pan Ptáček říše kouli nes',
pan Aleš mluvil řeč:

„Tvá milost s věrných úradou
veď k slávě českou říš,
král Zikmund, loutka chtíčů svých,
je slabším dítka již.

Snad zemře z jitra, snad již dnes,
dost dlouho k smrti zrál
a české říše zlatohlav,
zlob ostrým mečem dial.

Již vezmi žezlo v ruku svou,
štědř' láskou, hněvem skrb';
zblb' český Nero rozumem
a tělem zvaď a zhrb'.

Až jeho srdce zmaří vztek
a paže vzteku křeč,
pak Vladislav ti pánem buď
a třímej říšský meč.

Však přisahej, že spojíš lid
všech vyznání a stran,
že cizáckého jařma prost
zas bude Moravan.

Chceť Zikmund, by nám kraloval
tvůj zeť; bylť poslán Šlik,
by po starém nás mladší hned
zas týral ukrutník.

Slib, že ti bude zákonem
jen bible, kniha kněh,
a kalich známkou posvátnou
všem říšským zemím Čech.

Že Brandebursko vyplatit
a Čechám vrátit chceš,
že Němců dravou posedlost
z měst navždy vyženeš.

Že klenoty, jež Zikmund vzal,
dáš nazpět v Karlův Týn,
a nad zemí že rozprostřeš
práv slunný baldachýn.

Že nesmí Zikmund pochován
být v české země prsť,
že nedáš mu jí do rakve
ni skrovnou děcka hrst.

To splníš-li, hned přisahat
zde budem a ty nám...!"
„Tak učiním, Bůh svědkem buď,
že pravdu přisahám!"

„Tvá hotova-li milost však
i skutkem v slově stát
a pod obojí všechen věk
skvost těla Páně brát?"

„Tak vykonám, Bůh pomáhej!"
„Nuž, mistře, přistup již
a správu duše ponejprv
zde s paní učiníž!"

Jde Rokycana k trůnu již...
„Pryč!“ volá z chodby král,
zjev královně však připraven,
by vzal, jak národ přál.

Chléb podává jí biskup Jan,
kol hlavy kloní dav —
a bludný volá ze sna král:
„Stůj, kněze, nebo trav!“

A vzdorem síly posledním,
jenž v chorém těle zbyl,
v ráz ze stěžejí zběsilec
vně dveře vypáčil.

„Kdo — kdo zde králem? Já! Zde viz!
Kdo svolal tuto sběř?
Ty kalný proude Husitův,
dnes utěsnám tě, věř!

Můj Oršág jest, můj Tálovec,
můj Uhrů plný hrad,
aj, ve zlý věru, Alši, čas
v mé síně jsi se vkrad!“

„Že ve zlý? Ne, jdi, umři, spěš,
trůn Přemyslův je svat;
líp, nežli Zikmund, kralovat
nám každý bude kat!“

Však nohou dupá zlostný král:
„Ven, luzo, z hradu běž,
sic jako psa, buď kdokoliv,
tě zbiji, podlou spřež!

Ven, lotře, s chátrou zběsilou,
ven, vilná ženo, ven!
Hle, sotva vzdor jsem upoutal,
již zas je zmetešen!"

Leč paní s trůnu: „Zhýřilec
ty's, českých zemí vrah,
dnes má jest vůle mezníkem
tvých podloudnických snah!

Spěš rychle na své lože zpět,
tam umři, starče, sám,
já těl a mrtvol zteřelých
již poutat nedávám.

Já nesplácím té křivdy, věz,
jíž ty jsi na mne vřel,
pryč, než tě meče ubijou
těch, jež jsi u mne zřel!"

Leč Zikmund vzdorné čelo zved',
pln vášní, hněvem syt,
a Pardusovi rozvzteklen
skvost žezla z ruky chyt'.

„Já Podlažice, šelmo, dal,
a ty mi tak jdeš v střet?“
„Vše dám ti hned, když Roháč jen
se vrátí vlastem zpět!“

A k Ptáčkovi se žene král:
„Ten klenot zde jest můj!“
A chytá jej, leč Aleš naň:
„Ni o krok blíže, stůj!“

„Že ne? Jak psík jsi dříve byl,
teď vlkem chceš se stát?
Aj, proto jsem ti Týřov dal
a hvozdný Křivoklát?

Tvou nástrahou to, lháři, viď?
leč uchystám ti klec!
Snad toužíš, aby králem byl
tvé neťky snoubenec?

Ten poděbradský zákrsek
s tím krátkým tělem snad
a s čelem pýchou zklenutým
a velkou lebkou vzad?

S tím temným okem jestřábím,
jež upíjí mi krev,
s tím orlím nosem, či to sup? —
a se hřívou jak lev?

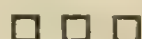
Chceš královský ten meč mi vzít?
sem! ať ho sevru v dlaň!
Proč váháš? Na tvář padni, spěš,
a císaři se klaň!“

Chyt' strážce svého za vousy,
však ten se hrdě vzpial
a krále mečem taseným
do vyschlé ruky ťal.

I vzkřikl Zikmund rozvzteklen . .
Když sluha přišel v sál,
u dveří, jež byl vypáčil,
jat mdlobou ležel král.

Skob těžkých tupým železem
je poraněna páž,
a do ložnice nesla zpět
jej polekaná stráž

Z pod nehtů vytryskla mu krev
v rty zaťal vetchý chrup —
Spal obvázán; snů tygr zas
zpět v život nes' svůj lup.

*

XXXIX.

PO DOBYTÍ SIONU.

(Roháč.)

Král Zikmund jásá štěstím spit;
vzalť Sion, pevný hrad,
v němž Roháč, duše Táborův,
vzdor na odpor mu klad'.

A k vůdci Ptáčkovi děl král:
„Co v hradě,. bij a rub,
buď dubí podrost vypleněn
a zkácen bujný dub!

Dub Roháč, zbojný Hronovec,
což věčně mám být štván?
Ať visí!..." „Pane, z Dubé Jan
je korouhevní pán.

Svár nový vzplane, šetři jej..."
„Nač mně se čeho bát?
Jen zab ho, schytej jeho sběř
a znič všech padesát!

Leč ne, radš mi je pochytej,
ať žert má pražský lid,
co v hradě, všecko napořád
dám katu popravit.

Než, že je Roháč strýcem tvým,
chci laskav jemu být,
před národem však veškerým
mě musí odprosit.

A vyzradit mně musí též,
kdo tajně za ním jsou,
sic pána s chlapy pověsit
dám katem najednou.

Tak! A teď, Ptáčku s Orságem,
již přiveďte je sem;
snad budem nyní pokoj mít
a poklid v spánku svém!“

Byl Roháč z hradu vyveden,
strýc Ptáček sám ho veď',
s ním Zelený i Výšek jat
i Martin Prostředek.

A bojovníků padesát
k nim připoutáno jest,
vše šat má s rudým kalichem,
vše zaťatou má pěst.

„Kam?“ ptal se vzdorně z Dubé Jan,
„mě vést chceš a můj lid?“
„Kam král chce!“ Ptáček odvětil,
„mír touží mít a klid.

Chce najednou vás popravit;
leč tobě vyjde vstříc,
když vykonáš, co poradím
já pokrevní tvůj strýc.

Tam čeká, pokoř se mu vděk,
vznes prosbu k němu, spěš;
tvé druhy vezme mistr kat,
ty smrti unikneš!“

„Mám tygrovi se pokořit?
mám k sani vznésti zrak?“
A Roháč okem zajiskřil
jak bleskem bouřný mrak.

„A bratříky mám opustit
a odprosit ho? Ej,
mé matky jsi-li rodný brat,
radš zrak mi vypíchej!

Já s druhy družně obcoval
a družně kalich pil
a družně s nimi modlil se
a družně vrahy bil.

Jsem s nimi jat i upoután,
tož s nimi chci též mřít,
leč na tu sedmihlavou saň
ni chvilku nechci zřít!"

„Slyš! Vzpamatuj se, strýče, viz,
král kráčí k tobě sám
a ruku dává..." „Sani té
já ruky nepodám!

Jeť špinavější rabů všech;
hnalť Zoula hladu hněv,
an pouze míšky lidem bral,
král drak však pil jim krev!"

„Nuž, nech si ruky," vece král,
„jen jedno se mnou sděl:
kdo k činům na mne bojovným
tě vzdorně naváděl?"

„Mě nutil k tomu Pán a Bůh
a srdce mé a duch
a každá krůpěj krve mé
a všechen citu vzruch!

Pryč, pryč!"... A v hněvu plivl Jan,
král vztekem v tváři zbled.
„Tož šibenici za Prahou
dám postavit ti hned!

Dál, chutě, k Praze všechen voj,
a zbojce doprostřed!“
A spoutaného v řetězech
kat Jana z Dubé ved'.

A za Janem ved' jeho lid,
vše skuto do želez;
šli mužně, píseň nábožnou
pěl Prostředek jim kněz.

A do Prahy když přišli, hned
soud náhlý držel král:
„Pros!“ kázal Janu, „čeká kat!“
Leč Roháč mlče stál.

„Když neslyšíš, tak uvidíš!“
A Zikmund katu kýv'...
Jan z Dubé zaškaredil tvář
a králi ve tvář pliv'.

A zvolal: „Věru, čekám smrt,
jen od tebe již v dál...“
„Ej, čekáš-li ji, posečkám!“
křik' pomstou zlícen král.

„Spěš, mistře, dej ho na skřipec,
by krotším rab se stal,
a řádně natáhni mu hnát
a řádně boky pal.

Tam, na radnici Duba veď!
Co kážu, v ráz se staň —
však zkrotne Roháč rohatý,
sám dohlédnu si naň.

Rád chvilku se s ním pobavím,
snad pomohu ti též,
vždyť proměnit chtěl všecku zem
svých lotrů na peleš!"

A v mučírně jsou Jan i král —
v žár topena je pec —
a kladkami je vyzvednut
Jan z Dubé na skřipec!

A Zikmund volá: „Nu, teď mluv,
kdo s tebou v spolku byl,
kdo střelivo a kusy dal
a kdo ti záda kryl?

Kdo víno tobě dovážel
a kouzlo pekla v něm,
kdo tajnou chodbou sionskou
na rabský chodil sněm?

Kdy belzebub k vám přilétal
a zbraně s jedy kul,
a kolik schytali jste žen . . .?"
A král si ruce mnul.

Jan mlčel, rozlítil se král:
„Hej, víc buď natažen,
víc o píď... tak! Co říkáš teď?..."
leč Roháč odpliv' jen.

A nemluví a nevzdychá,
nechť biřic pálí jej,
a vždy, když odpověď chtěl král,
vždy pliv' mu v obličej.

Chyt' Zikmund smolnou pochodeň
a zžeh' ji v jeden skok
a mučenému rozlícen
sám levý pálí bok.

A zas a zas: „Nuž, vyzradíš,
chceš být-li ještě živ...?"
Leč mlčí Jan a nemluví,
jen v obličej mu pliv'.

Vztek zalomcoval Zikmundem:
„Tož, dál jen vzdorně trop;
však změkneš!..." Hoj, tu mučenec
mu do smolnice kop'.

A kopl zas — a žhavý kus
kles' na královský šat —
král v spánku vzdech', leč neprocit'
v snů žhavých loktech jat. —

A se skřipce — ó, jaký div! —
prost svazů Roháč stoup'
a mlčky krále za týl lap'
a v smíchu u výš shoup'.

A k vědomí než přišel král,
zrak poule sem i tam,
již na skřipec je natažen,
by připálen byl sám.

Vše vyměněno pojednou.
Co děje se to as?
Chce volat, vytřeštěn je zrak,
a v hrdle vázne hlas.

Jan zžehá smolnou pochodeň
a volá: „Chutě již,
sem, lide, ryšavou ať saň,
než scípne, uvidíš!"

A do mučírny spěchá lid,
až těsno tady všem,
šat režný zdoben na prsou
je rudým kalichem.

Týž šat má také mistr kat,
týž šat má také Jan,
a každý nítí pochodeň
o rudý pece plan.

„Nuž, zžehnem draka,“ volá Jan,
„ty, mistře, již se kliď!
Já s lidem natáhnu ho sám
o dvojnásobnou píď.

Pak podpálím ho od nohou,
jak od něho jsem zhlíď',
až k srdci vnikne plamen můj,
pak bude v Čechách klid.“

I natáh' skřipec — úpěl král —
i natáh' krále zas
a od palce ho podpálil,
král ohněm vyšleh' v ráz.

Jak hrozná hořel pochodeň —
Jan smál se, smál se lid:
„Jen hoř; hoř tělem, duší hoř,
pak bude v Čechách klid.“

Vzkřik' Zikmund — bděl, a lékař děl:
„Ká, pane, rve tě věc?“
„Ten oheň v noze mé, ten žár —
hleď dole na palec! . . .“

A lékař nohu ohledal . . .
„Zlá, pane, zlá to zvěst —
ta v palci bolest horoucí,
žel, „pekel oheň“ jest.

Dám úlevy . . ." A když ji dal,
sláb v stonech usnul král;
leč klidu přece nedoznal
a jako v ohni spal.

A z tůně časů minulých
do jemných lože plen
zas svaly ramen příšerných
stáh' hrozný polyp: sen . . .

XL.

TAJEMNÁ DRUŽBA.

Král Zikmund v dumách na trůn sed'
a hněviv hlavu zdvih':
„Kdo — kdo mě zbaví Husitův,
těch nestvůr spiklených?

Kdo svůdné ženy různých zlob?
kdo zpupných panských hlav?...“
„Já,“ z temna zavzní pojednou,
„vše, pane, se mnou sprav!“

Král zachvěl se a hledí kol:
„Což nejsem v síni sám?“
„Ne, králi, skrytě vešla jsem,
jak všude chodívám!

Nuž hleď!“ A tajných dveří blíž
král postať ženy zřel,
přes její tvář jak vodopád
se bílý závoj střel.

Král zalekl se: „Mluv, kdo jsi?
Co chceš!“ A tasí zbraň —
„Všech hněvů prostitelka jsem,
jež rvou ti hruď i skráň.

Skryj zbraň a věz, že výhost dáš
těm strastem vlády všem,
až na ňadra tě přitulím
svým sněžným ramenem.“

A zase král: „Tož přistup blíž,
jsem dychtiv nanejvíc!“
Vstříc králi ženin kráčí zjev,
král zjevu ženy vstříc.

A v Zikmundových ňader poušť
v ráz vášní deštil mrak,
a v srdci křídla rozepial
zlých chtíčův ohnivák.

„Pryč závoj ten, nech pohlédnout
své pleti na úběl!“
„Aj, Zikmunde, proč taký chvat,
bys do líce mi zřel?

Pryč odtud, z hnízda spiklencův,
zde v síních těká strach,
a v choti tvojí komnatách
skryt čeká kralovrah.

Pryč z Prahy, mým zde nesmíš být,
já nesmím zde být tvou,
leč kam se koliv obrátíš,
vždy půjdu za tebou!"

„Ó zůstaň hned!" — „Čas nepřišel,
leč přijde záhy dost,
chce znova Barbořin snad hněv
tvá vzbudit chvástavost?

V čas navrátím se, věz, vždyť strach
zde v Čechách o tě mám,
až v Znojmě — prchnemť do Uher —
až tam tě zulíbám!

Zde bojím se, že tajný vrah
snad dřív by mi tě vzal,
než bys mi do náručí kles'
a navždy mým se stal!"

Král prosí, marně! žebře zas,
dál štve ho vášně vztek
a nutí krve prouděním
kal síly v požitek.

Šat ženin bílý uchopil,
a žhavé krve tok
jak kdyby zmítala jím bouř
zmoh' v kejklířský se skok.

„Nuž věziž, nepustím tě již,
nač malomocný spor?
Já musím tě dnes obejmout,
mne dráždí jen tvůj vzdor.

Ač nezřím tvého líce vnad,
přec vím, že řásný šat
víc skrývá krás než tuší duch...
spěš, spěš mě pokochat.

Vím, pohádková že sní noc
pod hedbávem tvých brv,
že hruď má vzplane požárem,
byť ledem byla prv.

Že v dětských ústech zoubků běl
je plna svůdných něh
jak bílé rosy luzný skvost
v rozpuklých poupatech.

Že sladce vábí na celot
tvých rtíků skvostný nach,
jimž k vůli ze světce by snad
moh' stát se samovrah.

Ba, s nebes by ho zvábil snad
všech smyslů vroucí vztrh,
že by se v liliový květ
tvých ňader s oblak vrh'.

Vím, že je plna tvoje hruď
jak kalin bujný květ,
že ladná je, když povzdechneš,
jak hrdliček dvou let.

Proč purpur v tvář by neproudil,
když sladký dozrál chtíč?
Proč „Smiluj se!“ by šeptal stud,
když touha volá: „Nič!“

Nač vzdor, když k lásce vábí vzhled
a sladký volá ret:
„Spěš z číše vnad mých vzkypělých
žár duše popíjet!“

Ó stůj, jsem posud bůžkem žen,
hrd na své krásy zvěst;
proč vábný vzdor tvůj malitkou
ti stále svírá pěst?

Chci ovinout tě ramenem,
že tvého srdce led
rtem rozkoše mé roztaven
jak granát zrudne hned!

Ó zůstaň, neodcházej, slyš,
buď družkou mou, již svol,
já poupě v růži zulíbám
a zvednu na prestol!“ —

A sněním nesen mládne král,
a v žilách hoří krev,
vždy víc ho vábí, poutá víc
té ženy hrdý zjev.

Spit štíhlou její postavou,
jak tygr vzpružil skok;
chyt' za pas ji, by nestrážen
jí tiskl hruď i bok.

Leč z paží silou tajemnou
znik' králi ženin zjev,
v žil prázdno její odporem
mu žhavá tryskla krev.

Kal dávno promarněných sil
vzpial sval, nerv v čilost zved',
chtíč vínem zpitý vrávoral
a znova na rty sed'.

„Jak svéhlavá! Ó nevzdoruj
a z mých se darů těš,
dám údělem ti celou říš,
spěš, anděle můj, spěš!

Dám žezlo, jablko i meč,
jen v mou se náruč stul,
by na věky tě císařský
plášť slávy ovinul!“

Leč roste ženin vzdor: „Ne, věz,
zde marně po mně pláš,
jen tenkráte tě zulíbám,
až v Znojmo zavítáš.

Tam Barbory tě zbaví Řím,
tvým touhám vyjda vstříc,
tam — vyprav se, já za tebou
jdu v řadách milostnic!

Kde vlát jich bude korouhev,
mě — nohsledku svou — zříš,
až v Znojmě navždy budeš mým,
až v Znojmě, s Bohem již!“

A jako mlha zniká zjev,
leč králův vilný chvat
chce prchající tajemné
té paní sledovat.

Leč nelze: škubnul sebou král
a vztáhlou rukou trh':
„Ó stůj!...“ A lampu růžovou
na bílý mramor svrh'.

Ta zasyčela jako had,
a komoří tu hned
„Ej, pane, drsnou cestou as
sen divoký tě veď!“

„Ne drsnou, vábnou, líbeznou! . . .
Že sen díš? Nebyl sen,
vše pravda; děvou andělskou
jsem tajně okouzlen.

Je skryta, vyhledej ji, spěš,
nač taký planý strach?
Jen hledej! . . . Něco chví se, viz,
tam v oken záclonách.

To její rouška, její šat;
ó předrahá, pojď blíž!
Zda zřel jsi takou ztepilost
v svém žití, sluho, již?

Jen pohleď, pohleď, jak jsem děl
těch řásných u záslon! . . .“
„Stín, pane!“ „Pomaten jsi, mlč,
to její zjev, to on! —

Ach žel, teď prchla!“ — V lože kles',
leč nespal, zveď' se zas:
„Chci přes Moravu do Uher
hned zítra v ranní čas!

Hned v zoři, dvormistře, to sprav! . . .
Kles — spal — a krve rmut
v něm plál. Jak jelen v říji řval
jsa laní pohrdnut.

XLI.

U TROCNOVA.

Proč asi z Prahy spěchá král?
proč taký divný kvap?
Vždyť těžce chor! Ký ďábel zas
jej v černé drápy lap'?

Snad proto, že zde zapad víc
svým zdravím, živ jen v pol,
či ví, že vzpoura po městech
zas doutná kolem kol?

Či nová strachu zběsilost
na jeho sedla hruď
a křehce: „Ze snů pekelných
ni v den se neprobuď!“ —

Nač ptaní? Chce! Tož celou noc
se chystá k cestě dvůr:
dav kněží, paní, komořích
a různých dvora stvůr.

Oj, slavný průvod zamluven
za vypůjčený groš,
lid králův pestře vystrojen
i četný štítonoš.

A luzy hluk a zvonů zvuk
a vírný hlahol trub,
toť lesklý průvodu je líc,
král slávy té však rub.

Za vřískot: „Zdráv buď Zikmund král,“
mzdu každý dostal hoch,
a trojnásobný plat měl brát,
kdo na pláč by se zmoh'.

A každý zvon a zvoneček
na pražských věžích všech
měl lkát, že „svaté církve štít“,
jde z rozkvašených Čech. —

Víc ležel nežli seděl král;
jen v lehkém rouchu byl,
a bledých spánků propadlost
mu hojný vavřín kryl.

Té zvadlé hlavě nelze již
nést koruny zlý tlak,
laur lehčí jest, a Caesar kdys
též zdobíval se tak.

Nach jemně tkaný bez ozdob
též lehčí plátu jest
a vínem orvietským můž'
i mrtvé líce zkvést.

Prut palmy v ruce lehčí též,
než říše zlatá trest;
vše pouhá skromnost na pohled,
však v pravdě pouhá lest.

Jak kdyby zdráv byl, zírá král,
jak prost by stáří změn,
kdož ví, že skrytě k nosítkám
je rouchy připevněn.

Kdož ví, že zády upřímen
jest opřen o lenoch,
že v tváří štětcem pomocným
i na úsměv se zmoh'?

Pryč prchá z Prahy rozhněván,
leč tajně truchlí přec,
a jede: caesar nádherou,
leč silou umrlec.

„Zda ještě," mluvil k sobě král,
„svou Prahu zřím, měst květ?
Zda v otce Karla vrátím se
hrad královský as zpět?

Ó, jistě, jistě, tuším tak,
ó, jistě! věřím, vím,
a ne-li v žití, duší svou
vše ve snu navštívím!

A spatřím, co jsem ondy sil,
v zdar klíčit, růst a kvést:
Svých vnuků spatřím jarý kmen,
plod mého ducha nést..."

A dumal... Mimo Týn když jel,
rek mladý v zrak mu pad',
to hrdě s koně na průvod
zřel Jiří z Poděbrad.

Král hněviv rychle sklonil tvář
a rukou na hruď sáh'.
„Proč ten vždy potkává mě," děl,
„v mých tajných myšlenkách?"

A zachvěl se, leč krále kol —
by lid vše neuhod' —
stráž kupí se i komorník,
vzad psář a koněvod.

Šlik s Celským vpředu, v čele všech
však králové dán střed,
lid branný těsně za dvorem,
a vozy naposled.

Všem v sled dav kejklířů a žen,
jež množí se vždy víc,
toť pod korouhví nádhernou
pluk dvorských milostnic.

Ta korouhvice královským
je paním údělem,
znak na ní vínek z růží svit
a rudé srdce v něm. —

V sbor žen těch vřaděn z končin všech
květ nejrůznějších krás,
jich boků kolem ovinut
jak had je zlatý pás.

Plň údů z šatů hedvábných
zří vyzývavě ven,
a vínek z révy k hlavám všech
je ladně upevněn.

Hruď zdobí korál s granátem,
kov, bůstka, jantar, kost,
a ňadra krajkou remešskou
jim krášlí ješitnost.

Toť dav maďarských záletnic
a kupných rýnských dcer,
jich vilný pohyb vycvičen
je v chůze stejnoměr.

Dar králův, prsten s rubínem,
má každá z oněch vil,
jej v Avignonu koupil král,
a papež posvětil.

Všech první sivý nese kůň,
ač převzácný ten zjev
od hlavy k patě v závoj skryt;
snad královna těch děv?

Oř kloní hlavu obloukem,
leč jeho klusu tón
jak zvonu tlumený zní hlas,
když věstí žití skon. —

Král ohlíží se, těžko však,
svaz nepřeje ni vaz,
ni sivý v důlky padlý zrak,
jenž sotva vznesen, has'!

Dřív sborem děv se kochal rád,
leč starci s jařmem let
již nelze k ňadrům jako dřív
žen kvítí přivíjet. —

Král náhle oči vytřeštil,
jak jedem by se zpil...
„Hle,“ šeptal, „prchlý z komnat zjev,
zas v srdce žár mi vlil!

To ona, znám ji, nebylť sen,
své sladké plody vnad
jen chlapstvu rouškou zakrývá,
ne mně! Či cud to snad?

Ó klenote mých krasavic!
Ne, ne, to nebyl klam,
já vím, že slávou císařskou
ji k sobě upoutám!“

A hlasně dvormistrovi děl:
„Čil, zdráv jsem, neumdlen,
leč sborům občerstvit se kaž,
jest jít jim celý den.

Den celý, celou k tomu noc,
nač spánkem otálet?
mou touhou, křídly přání mých
se v rychlý dáme let!“

A starých vášní vzedmutím
chtíč v srdci lih' se zas
a zbůjně rostl výš a výš
jak námelový klas.

I vzdychá, kloní hlavu král
a šepce: „Zkvitne den,
že zlíbá mě; jde se mnou, vím,
jsem zase spokojen!“

A sedě půl a leže půl,
žár hrdla vínem splách',
to není Zikmund, český král,
to Nero v lektikách!

A ti, již k obsluze mu jsou:
kněz, sluha, lékař, pán,
to všechno kupný otrok jen
a samý augustán.

Ej, nudná cesta! Po městech
již třetí nesen den,
plášť lehký na pleci a vlas
je laurem ozdoben! —

Proč k východu však nechce král,
proč jižně spěchá ven?
Aj na hranicích rakouských
je více bezpečen.

Čech východ zle je rozjitřen,
lid zbojný sem se vtáh',
sbor Táboritů ponurých
skryt čeká v „Hesinách".

Tož k jihu cestou úbočnou
se nésti káže král;
na horské pláni pokynul,
a zástup odpočal.

„Hle, tu kde v síle mohutné
dub velký rozložen,
stan vztyčte již a v nosítkách
mě stavte pod dub ten.

Chci odpočíti; „svatý žár“
zas šlehá v dřeň mých noh,
nuž, spěšte lůžko upravit,
bych klidně spáti moh'!“

A v hebkých leže poduškách
král těžkou hlavu skryl,
a v prchlých časů prohlubeň
jej spánek ponořil. —

Zjev statné ženy pojednou
sen postavil mu vstříc,
hněv, v hloubce duše zníceny,
jí blýská ze zornic.

I hrozí králi ženin zjev,
hled její jest jak meč,
zmar sype temným obrvím,
a ze rtů hřímá řeč:

„Aj, hanebníku, proč že sem
šel's spánku vyhledat?
Zde vzplála Čechám slávy zář,
ty však jsi jejich kat!

Zde zrozen Žižka Jan, můj syn,
věz, jeho matka jsem,
on v černou hruď ti postrach všíp'
svým vzdorným pohledem!

Zde silou blesku požehnal
můj život tvorstva duch,
a povzdech můj a dítka pláč
nes' v dálku hromů vzruch.

Na místech, na nichž teď se chvíš,
zlou celován jsa dnou,
jen bouře byla, rvoucí dub,
mi ženou pomocnou.

Leč děsně trýznila můj klín,
a pošumavský mrak
chtěl zlobou svojí pod čelem
mi kalný vymlít zrak!

A v dál a šíř se rozkřídlil
a bral mi slunnou zář,
by cit mé duše neviděl
na synáčkovu tvář!

Mou kadeř vichor zpupně rval
a tiskl hruď i prs,
že krví mléko pomísil,
by kojenec můj zkrs'.

Však blesk když nebe otevřel
a v oblacích se chvěl,
tu zřela jsem, že boží jas
skráň dítka ovíjel.

Jak zlatým vínkem kolem kol
mu klenbu čela spial,
a velkých perel bohatost
mrak v klín mu nasypal.

V té perle každé zastkvíval
se hvězdou velký čin,
a splnilo se k slávě Čech,
co věstil Hospodin!

To vínek jinaký než tvůj,
jejž vzal jsi pod ten dub,
vždyť na těch listech jeho, viz,
lpí vražda, pych a lup!

Ty že jsi králem? Českým snad?
Ký jalový to sen!
Ty neřestí jsi nohsledem,
v šat cářův převlečen!

Nechť skráň jsi klonil zdobenou,
nechť vyschlou chýlil hruď,
ty's blátem v cestě Slávy byl
a jsi a věčně buď!

Svět bude-li se věků ptát,
kdo lživý Zikmund byl,
tu řekne Zvěst: ,,Vrah, hrůzy žár
jenž v Čechách roznítil.

Vlk, který zhltal slávy zdroj
a přece nebyl syt
a třicet bitev bojoval
a třicetkrát byl bit.

Běs lidskou tváří přizdoben,
jenž sedm korun lap';
lesk úlisný mu z očí plál,
leč živý oheň z tlap! —

Až věhlas Žižkův věkům vstříc
nést slunný bude oř,
ty budeš mu jen pacholkem,
to věz a tím se moř!

Jan, syn můj, roste u věčnost,
ty, králi běd a hrůz,
jsi pouze hanbou připoután
na slávy jeho vůz.

Ta sláva roste — ty však mřeš
a peklo drží sněm,
vždyť k soudu letí z ňader tvých
roj hříchů za rojem.

Proč tady jsi se uhostil?
Viz hněv v mém srdci vřít,
věz, kde se titan narodil,
pes nikdy nesmí mřít.

Již nedli déle, kliď se ztad,
vždyť przníš mi ten strom,
kde jarní doby národu
byl věštcem blesk a hrom!“

A ve snu zachoulil se král,
z úst vyploužil se sten:
„Ó viz, jsem sláb, dej spočinout
mně malou chvilku jen!“

„Ni chvilky již ti nesvolím,
viz nebes děsný mrak,
jímž Žižka k žití probuzen,
můj naplnil dnes zrak!“

A její slova — hromu hlas,
a její oko — blesk,
když za jara se uhostil
do nebes chmurných desk.

A vrže šípy plamenem,
z nich každý v krále šleh';
stisk' ňadra, táhle zaúpěl,
a lékař k loži sběh'.

Král probudil se vyděšen:
„Pryč, zabočte z těch cest!“
„Radš skryj se, bouře honí nás,
sto kroků Trocnov jest!“

Jak, Trocnov? Trocnov? Rychle dál,
zde straší mě ta sněť;
chci víno, víno, ruče jen,
než zmrznu, spěchej, leť!

A vy tam, sluzi, toporem
se v rychlý dejte rub,
v ráz vypleňte mi v kořenech
ten klatý Žižkův dub.“

I rubli jednou... Strom jen vzdech' —
ó jaký hrozný den! —
Kdo topor vsekl, nejde dál,
jeť bleskem povalen!

A zaklel král: „I v bouři dál,“
děl, „dál...“ a nazpět pad',
a v spánku znova zasyčel
snů vijící se had!

XLII.

CESTOU.

Sen vedl krále večerem;
sklon nebe zkrvavěl,
skvost slunce v zlaté moře pad',
kraj v truchlých dumách tkvěl.

Vše vůkol ztichlo, časem jen
pták mihnul se jak stín
a s polohlasným pípnutím
pad' zvolna do křovin.

Tmy přibývalo stále víc,
a po nebi plul mrak,
jak příšerná loď pirátův,
jak báje lačný drak.

Noc přišla; měsíc matnou zář
lil na úbočí skal
a jak by náhle polekán
tvář sinou ukrýval.

Vždyť nad tím srázem skalistým
zle, komu tady mřít —
o sloupech dvou výš spojených
jest „trpné právo“ zřít.

A mimo práva jede král
a na sirou zří zem;
hle, všechen důl i svah i kraj
se hemží kovkopem.

Sta drobných světel tu i tam
se kmitá v nitru hor,
král diví se a táže se:
„Nač přišel sem váš sbor?

Zda zlata chcete dobývat
či mandragoru snad?
Zkad shlukli jste se pojednou
v ta místa odevšad?“

„Jsme z krajů všech a kopem hrob! . . .“
„Hrob? má snad dnešní den —
což přál bych — všechen český lid
zde býti popraven?

No, hrob již máte, dobře tak,
jen každý dobře rob;
rád kacíře vám rubat dám,
by pln byl ten váš hrob!“

A směje se... Však z kovkopů
v ráz vystupuje kmet,
zrak ohněm srší divokým
a hněvem kypí ret:

„Tys uhoď', králi, vtipný tys,
jeť pravdou žert tvých slov,
co na rychlo zde kopat mám,
je velikánský rov.

Zda také množství hrobařův
kdy najednou jsi zřel?
Věz, přehluboký ten náš důl
jde přímo do pekel!

V něm nebude však národ spát,
by nevstal již a tlel,
leč bude krutý ležet vrah
a lidu hubitel.

V tom srdci jeho zběsilém
se dračí netvor zlíh';
zlý přírody to výstřelek
sta vášní divokých.

Hleď, valný dělníků mých dav,
dnes přišel z končin všech,
je čas, by onen zlotřilec
pod naším právem zdech'!

Všem, již zde kopou, medvěd ten
zlob vztekem rozryl hruď,
on sám si přišel pro svůj trest —
ty's sám to; vítán buď!

Nuž, statná chaso, chutě sem!...“
Hle, divoký jich roj:
„Jsme Husité; chceš Husitům
se stavět na odboj?“

„Ven, uhnětení, z temných kob,
ven k pomstě boží, ven!...“
A nekonečným zástupem
je Zikmund obklopen.

Meč, burdýř, oštěp, palcát, cep,
vše králi na výděs,
on zmrskán chví se jako pes
jsa vázán na řetěz.

A ze všech slují, ze všech spár
lid horní spěchá sem,
kdo s králem, rychle život svůj
si chrání útěkem.

V před královna, s ní družek dav,
a za ní všecko v cval...
tu kmetem stržen s nosítek
král křik' a vrávoral:

„Ó nech mě, vlastní mám již hrob,
ten kacířům zde sprav,
mně u svých nohou místa přál
sám svatý Ladislav.“

„Aj, přál, či nepřál; lepší přec
je hrob, jejž tady máš;
aj, bude jásot, bude křik,
až dole zavítáš!

Hleď v hloubku jeho závratnou
a v jas ten; těš se, těš!
Toť peklo; Satan chví se sám,
že říš mu ovládneš.

Rád před tebou by z pekla prch'
a teskliv kloní vaz;
tam vládni dál, leč na svět náš
se, hade, nevyplaz!

Důl skalinami zasypem',
kde do pekla jsi stoup',
a věčným pomníkem ti buď
ten šibeniční sloup!“

A mocným ruky rozmachem
chyt' Zikmunda a zdvih'
a v propast důlu bezednou
jím mrštil v okamih.

I padá, padá v temno král,
a nelze dopadnout,
jen balvan slyší s balvanem
se do propasti sout.

A slyší z hrdel na tisíc
jen kletby děsný vzruch; —
a zrak-li v hloubku obrátil,
žas', strnul, mřel a tuh'.

Hle, dole víří v plamenech,
msty moře, běd a muk,
v něm prostřed, hrozno! Causis jest,
syn hanby, Kainův vnuk.

Viz, žhavé ruce rozstírá
a volá: „Náš jsi, náš,
zde opět kostnický svůj sbor
jak někdy uhlídáš!

Jak on maloval peklo kdys,
tak upravil je ďas;
pojď, stolec tvůj již rozžhaven,
pojď, pospěš, doplň nás!"

Rost', do náručí krále chyt'
a sevřel... Řev a sten
se z lektik ozval královských,
a průvod zastaven.

Král do polou se zved' a děl:
„Zle, zle, mi hoří hruď,
sem lékaři, sem, knězi můj,
a po boku mi buď!"

„Jen klid, vznešený pane, klid,
vždyť pokorně ti vstříc
jde zarytý dřív nepřítel;
tvůj Tomáš z Chotěmic!

Zkrot'; z táborského hejtmana
stal oulisný se pes!..."
„Aj, zdráv buď, pane Tomši, zdráv,
tvým hostem být chci dnes!"

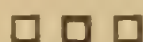
A byl a pil a zapomněl,
bylť štědře hoštěn sbor,
až vínem rozkvašený chtíč
děl králi: „Ty že's chor?

Toť dvorská lest! Jsi čil a zdráv
a milým bůžkem žen;
ta bílá tam, což nevidíš?
Ta bílá, pohleď jen!"

A k hostiteli král dí spit:
„Hleď, milý Tomši můj,
tu paní s bílým závojem
mi nad vše opatruj.

Tu objít toužím; zříš ji, zříš?
jí plnou duši mám.
Ach, v Znojmě . . . v Znojmě! . . . V lože dnes
jít musím ještě sám.“

A zívá . . . V lože veden jest,
leč sotva v spánek kles',
zpět v žluté bahno žití zas
jej kaiman snění nes'

XLIII.

V RAKVI.

Na starém hradě vlašimském
je slavný kvas a hod,
číš o číš zvoní, v dvoranách
vře hlučný chorovod.

Jen Zikmund ztich; dlí v myšlenkách,
jak krášlil by svůj hrob,
jenž ve Varadě zbudován
je posud bez ozdob.

A přemýšlí a vymýšlí —
chor usnul mimoděk,
a duše poplášený oř
dál v třemenech ho vlek' . .

Zří mrtvolou se v rakvi král,
je lidu vystaven,
co jeho bylo, kancléř Šlik
vzal jako říšský plen.

Před císařovou mrtvolou
vše zničeno je v ráz,
i pečeť zlámána i meč —
a trůn je prázden zas.

Mnich klečí králi u nohou —
jak ohyzdná to tvář —
toť Štěpán z Pálče. „Co chce mít,“
dí ze sna král, „ten lhář?

Co chce ta lebka hranatá,
ten rudý očí žár
a jeho ruce?... strašno zřít!
Co chce ten ďáblí spár?“

V tom k Zikmundovi mluví mnich:
„Nu, dospěl tedy čas...
jak ondy v Kostnici, však víš?
jsme dneškem svoji zas!

Máš, pane, pěkný v rakvi šat,
jen řásný schází plášť,
ej, kdo tě znali, vzácný dar
ti v rakev dali zvlášť.

Ty lehké botky sultán dal,
ten řetěz — Uhrů říš,
ten provaz k albě z Prahy máš
a z Říma zlatý kříž.

Leč svíce tvojí rakve kol
jsou samý rudý hřích,
ten jejich plamen z výhně kdys
se prostřed pekla zlíh'.

Jak shoří, pospíšíme k nám,
jeť chladno v síních těch,
ač nadšena je všecka říš,
že konečně jsi zdech'!"

A Páleč do smíchu se dal,
že zachvíval se chrám,
však ne, to není on; ten mnich
toť ďábel z pekla sám!

Král volat chce, vše marno však,
něm jazyk jest a tuh',
skráň těžká; okem skleněným
jen plachý zírá duch.

Zvon hrana zvoní; v smutku síň,
lid spěchá odevšad;
mnich na Zikmunda zakýval
a zmizel: v dlažbu pad'.

„Hle, mrtvý hříšník, živ-li zas?"
lid v jeden volá sbor,
„že nelze víček přiklopit
na vyvalený zor?"

Vše marno! Křižuje se lid:
„To věru boží trest:
Hle, Zikmund král jest upírem,
hle, běsem v rakvi jest.

Viz, pane Albrechte, ó viz,
jak ohaven tvůj tchán!“
„Sem, víko naň, ať střebikrev
je raděj pochován!“

I dáno víko na rakev
a mnohý vbit v ně hřeb;
král vidí, cítí: tuhý hrot
mu čelem vniká v leb. — —

V svém loži děsně zaúpěl
a mrazivě se třás',
však neprocit'; sna temný kmit
zmát duši jeho zas.

Tlum ozbrojenců rakev zved',
a v rychlém chvatu ztad
již v černém voze Zikmund král
je vezen na Varad.

A vezou jej a nesou jej
a mají velký spěch;
„Ej, nemáme ho potopit
snad v křížských močálech?

Těch ondy úzkostně se bál,
tož za trest v nich se top'...
Nač s mrtvolou se vléci dál?
hej, kněže, pojď a krop!

Pak v bahno s ním, tam dohnívej
ten pyšný ukrutník!"
„Líp v temnou hrobku pod kámen,"
děl k lidu kancléř Šlik.

„Vždyť beztoho si ondy přál
mít vyklenutý stan,
kde svatý Uhrů Ladislav
spí klidně pochován.

Bylť ondy světci u nohou
kus svaté půdy vzal
a císařský si náhrobek
blíž jeho zbudoval.

Tam zavřeme ho naposled!"
„Nuž, tam buď tedy skryt!..."
král ve snu slyší lidu řeč
a nemůž promluvit.

A nemůž zvadlou rukou hnout
a nemůž zvednout leb;
vše slyší kol, vše vidí kol
a přec je něm a slep. —

Když položen byl v zděný rov,
a hrobní kámen kles',
dal v jásání se vešken lid:
„Jsme usmířeni dnes!“

Teď teprv v hrobce prohlíd' král, —
rtům navrátil se hlas, —
a teskně volal: „Kde to jsem?
Chci ven, chci v život zas!“

I tluče pěstí na rakev:
„Hoj, zlotřilý ten lid
jak shnilou mrchu ohyzdnou
mě v dusnou bednu kyd'.

Chci z kobky ven a z rakve ven!
Bůh sám tě, luzo, skol!“
Však ticho, slova neslyšet,
vše mrtvo kolem kol.

Strach králi vlasy zježil; děs
a hrůza, vzdor a hněv
v něm slity, bily s povztekem,
leč marně — na rakev.

Již nelze, nijak nelze ven!
Král buší v rakev zas,
leč jemu u hlav volá kdos:
„Pryč, běse, neruš nás!

Zde místo klidu! V rakvi všem
jest hojný míru zdroj;
proč v sídlo mrtvých přinášíš
svůj běsný nepokoj?

Kdo jsi, že vejíti jsi směl
v ten mrtvých tichý stan?" —
„Jsem uherský a český král
a římské říše pán!"

„Aj, Zikmund ty's! Kdo sem tě klad',
bys zneuctil mi hrob?
Pryč, ukrutníku, prchni již,
míst těch si neosob!

Pryč! hrobky té mi nehanob,
v ní spočinout chci sám;
tvé tělo ďábel z hříchu hnět',
pryč, já tě odmítám!

Pryč!..." V rakvi Zikmund zaúpěl,
leč náhle z místa hnut
i s rakví stkvostně zdobenou
byl světem odkopnut.

A puká rakev pojednou;
mdlé Zikmund oko vznes'
a jak by bleskem zasažen
skryl tvář a na zem kles'.

Hle, vážný před ním stojí zjev,
a jasný světla proud
šel z očí mu, a z bledých úst
zněl temně vážný soud:

„Bůh lehkým našel tě, ty's klet!
Bez hrobu dále bluď,
byl za živa jsi upírem,
jím také v smrti buď!

Hyň v světa věčných zábludech
a mořem věků plyň,
buď bleskem tepán, hromem rván
a přece nezahyň.

Jdi, prchni!“ — „Nech mě sobě blíž,
vždyť též jak já jsi král!“ —
„Bůh přikázal to, s ním se sprav,
těch klidu míst se vzdal!

Spěš!“ Světec rukou vzhůru kýv',
a zdiven Zikmund zřel,
jak dveře kobky dokořán
tím kyvem otevřel.

Jak očí zlatý paprslek
se v žhavé dutky splet',
jak hněvu svého pošlehem
jej nazpět z kobky met'.

A Zikmund zděšen zavzdychal:
„Proč prchnouti mi ztad?"
A na zem hrobky před vchodem
svou těžkou hlavu klad'.

Vryl ostré nehty do prsou
a zahalil se v plášť,
leč zmijí rozpletla se v něm
ta v klubko svitá zášť.

Shluk neúmorných myšlenek
jej v holou lebku bil
a světce v peklo proklínal
a jako fena vyl.

A klnul — vyl a — procit' zas...
I setřen čela znoj:
„Pryč odtud," děl, „jak zaplašit
lze snů těch ďáblí roj?

Lék, lék!"... Ač vypil najednou,
přec klidně nepospal;
den bílý svítil do oken —
král na cestu se dal.

Sed' v nosítka, leč lstivý sen
též kradmo k němu sed'
a nových útrap bludiskem
zas černou duši ved'.

Hned navázal, kde na mžik jen
nit z pásma strachu strh',
a do varadské kobky zpět
hrůz vězně — krále — vrh'.

XLIV.

JIŘÍ.

Bez rakve, míru Zikmund král
na kámen hrobky sed'
a halen v zlatotkaný plášť
svár s věčným soudcem ved'.

Chce prchnout Zikmund, nelze však;
zlých duchů černý tlum
kol chrámu krouží rozkacen
a hlídá svatý dům.

Vztek s žalem hlodají mu hruď,
i klne sobě sám,
že strachem do základův až
chví mohutný se chrám.

A choulí se a bije v hruď
a rve si šedý vlas.
Tu těžkou chůzí duní chrám —
slyš! Kdože vchází as?

Kdo jest? ó hrůza, viz, ó viz!
král ruce k prosbě vznes' —
to velmož jedním okem slep,
leč druhým blýská v děs!

A z plátví blesky srší kol,
že celý boží stan
se leskne, jak by plamenem
byl sterým rozjásán.

„Toť Žižka!" zajíká se král,
„ó hrozná, hrozná věc,
leč ne, to jiný — mstitel; viz,
to smělý Vítovec!

Dřív mému rodu úslužen,
teď odbojným je lvem,
toť on, jenž moje Uhry zbil
nad Báčským Zomborem.

S ním přišel táboritský lid;
ó, znám ho dobře, znám,
a na porážku vítkovskou
si v zlosti vzpomínám.

Co ti zde chámi chtí? Aj, slyš!..
A snědý vůdce děl:
„Zde Zikmund leží ničemník,
jej rád bych uviděl.

Co z vášní zhnětený ten rab
k svým věrným v peklo slét',
jest orloj času pošinut
o dvakrát deset let!" —

Tu před Vítovce zbrojnoš stoup':
„Slyš, statný vůdce náš,
já z hrobu vynesu jej sem,
když svolení mi dáš.

Tam stupně, u výš sochu viz,
to hrobka jeho jest,
té stvůry smí-li pomník as
má povaliti pěst?"

A bez svolení kráčí blíž:
„Oj, vůdce, pohleď přec,
to není socha, schoulený
to bílý kuklenec.

Snad upír! ... Ha, to Zikmund král,
ty vpadlé spánky znám,
vždyť kejkle jsem mu robil dřív
i jeho kuběnám.

Já jeho bičem týrán byl,
nechť vše jsem konal v let,
můj šat byl pestrý vpřed i vzad,
pln rolniček a tret.

Něm tenkrát jsem ho poslouchal,
leč vysníval jsem čas,
kdy v prsa bych mu vrazil nůž
a lidu prospěl zas.

Však než jsem s břitkým ocelem
svůj hněv mu v prsa vryl,
již satan nedočkavý sám
jej náhle zaškrtil.

Zde sedí teď, jest upírem
ten české síly vrah,
snad nechce ani Hospodin,
by rozpadl se v prach.

Ó, slyšte, posud klne ret;
slyš, vůdce, pusť mě s ním,
já upírem tím jak on mnou
lid trochu pobavím.

Dnes v Praze nádherný je hod;
tam dám se na pospěch,
by kejkle svoje ukázal
král histrionů všech."

A svoleno. — „Hej, můro, spěš,
tuž zpráchnivělou kost,
vždyť bude tobě dokázat
svých kejklů hotovost.

Dnes jásá v Čechách luh i les
i sad i chýš i hrad;
vždyť v Týně králem nastolen
jest Jiří z Poděbrad.

Tvůj chytrý zeť je mrtev, věz,
i hlaďounký tvůj vnuk,
dva pro ně šípy vsadil Bůh
na smrtonošův luk.

Ten jeden u Nesměl se vbod',
jím pyšný Albrecht zbled',
a druhý v něj, jenž pohrobkem
na český stolec sed'.

Věz, můro, vyhynul tvůj rod,
ty's marně v světě žil,
co hrůzou proň jsi vystavěl,
čas bleskem rozbořil.

Co's konal, zničil Bůh i lid,
je volna česká říš,
a Husita v ní králem jest,
spěš, spěš, však uvidíš!"

I zatřás' sebou chuchlenec
a zděšením se zved',
chrám chvěl se jeho zaklením,
leč kinul naposled.

V ráz skokem zdatně zpruzeným
muž na něho se vrh'.
„Chceš prchnout? Ne!“ A rozhorlen
jej paží na zem strh'.

„Pojď, na náměstí pražském dnes
je všechen národ slit;
zda tuší, že mu v žert a smích
ty přijdeš zakejklit? —

Že ne, že nepůjdeš? Nuž, věz,
mé srdce hoří mstou;
co býval jsem, jsa sluhou tvým,
jsem posud Husitou!

Buď také ty, čím dřív jsi byl
a zvykni novým hrám;
byl's všechen věk svůj kejklířem,
a proto kejkli nám!

Jak radovat se bude lid,
jen pojď, však jsme tam hned!“
A krále silou nezdolnou
za dlouhé vousy zved'.

A z chrámu vyvléká ho ven,
s ním všechna spěchá druž,
a ve příšerných mračen loď
je vznesla bouře již.

Mil na sta létli v okamih,
až bleskokřídlým snem
král Zikmund v šatě císařském
stál v Praze před Týnem.

Leč stokrát větší kouzlil sen
to české město měst:
v šíř širou sáhá, v dálnou dál —
a přec to Praha jest. —

Zří vůkol Zikmund v neznámých
i známých lidí tvář,
leč nač ta jejich zvědavost,
nač jejich očí zář?

Zhlíd' otce Karla Zikmund král,
s ním slavných kmetů řad,
proč ti as opustili hrob?
Či neumřeli snad?

I bratři Václav, Jošt i Jan
dnes zavítali sem,
i všickni ti, kdo padli v hrob
kdys jeho úkladem.

Je s Albrechtem zde Ladislav,
dvou tváří jeden rys;
hle, jeho vnuka útlou hruď,
kam dědův hřích se vhryz'.

Tu zlatovlasých dětí shluk,
tam starci jako sníh,
i svůdný zjev zhlíď Barbořin
u chrámu na stupních. —

Kol stojí kněží, páni, lid
i vojsko, samý rek,
jim v čele Žižka s Prokopem
a s Loudou Prokůpek.

I Hromádka tu s Roháčem,
i z Husi Mikuláš;
„hle, Zikmunde, ký čestný dav,
jak vzácné hosti máš! . . .“

A letmo s králem v jeden ráz
muž vprostřed lidstva sběh':
„Viz, lide, práv tvých loupežník
a mistr klamů všech!

Tvůj kejklíř: Zikmund! Lotře, slyš,
plášť králů s beder střes
a šaty cetkou zdobené
na býčí šíji věs!

Vždyť ve Vlaších jsi chodil rád —
lid Sienský zná víc —
kdys v šatech služek přestrojen
žen vilných do ložnic.

Nač bláznu kolem kyčlí meč,
nač pás? Ty's šašků druh,
radš s rolničkami čapku vem
a třepák za popruh!“ —

„Ó, přestaň,“ prosí, supí král,
„a v rozchod lidstvu kyň,
„dám v zlatohlav tě přiodít,
dám zlata plnou skříň!“

„Snad zlato z rakví, chrámů lup?
Ne, zlata máme dost,
lid po železných útrapách
chce zlatou veselost!

Viz mladá srdce! Z nich nám všech
proud zlata tryská vstříc,
a kolik stříbrných zde hlav,
i tolik klenotnic!

Tam v čele chrámu reka viz!
Vzor síly, vlasti vděk;
jím znova vzkřísí věčný Bůh,
co ty's nám zžeh' a stek'.

Proč chvěješ se, proč poklesáš,
však tušil jsi to kdys;
či neznáš Jiříkovu tvář,
tu vznešenou? nuž, viz!

On král náš, pýcha naše, hleď,
a naší slávy jas;
tu křižovanou tebou vlast
on vzkřísí v život zas.

Ó, český lide, zaplesej! . . .“
A jaře zní to v dál:
„Zdráv, zdráv buď Jiří z Poděbrad,
náš milostivý král!“

I strne Zikmund hrůzou jat,
strach rve mu každý oud;
co konal, myslil, doufal kdys,
vše kleslo v prach a troud.

I sténá, volá rozlícen:
„Tož všecko marno jest,
má sluze Říma odplatou
ten, Kriste, býti trest?“

A zděšen Zikmundův je zrak,
hruď znova tuhne v led;
hle, na Týně kde výklenek,
zjev Poděbradův zhléd'!

Má na temeně český skvost
a v ruce korouhev,
rub kalichem je ozdoben
a na líci je lev.

Jak svatý Jiří stojí tam,
a tyče ostrý hrot
v saň s lidskou hlavou ryšavou
pln junné síly vbod'.

V tom ještěru tak příšerném
se vidí Zikmund sám
a cítí, jak mu vniká hrot
až k ňader útrobám.

Jat bolestí se v klubko svil,
v tom Jiří znova bod' —
a drak — on — hlavu ponořil
u vlastní krve brod.

Král zachroptěl a — procitnul
a v žalný dal se sten:
„Ó, lékaři, vždy víc a víc
mě černý moří sen!

Sen krutý, děsný! Kde to jsem?“
„Jsi v Telči, pane, již,
však zítra v Znojmě útulném
líp sobě pohovíš!

Snů nelekej se! Sen je klam,
kouř z ohně žití, dým!...“
„A kde je vůdkyně mých žen
s tím srdcem růžovým?“

„Vždy za námi jde, jen se ztiš,
a přijmi léčnou trest!“ — —
I vzal... Snu jinakého v ráz
jej v spánky bila pěst.

XLV.

VE ZNOJMĚ.

(Smrt.)

Od Telče k Znojmu nesen král
i nutí průvod v spěch,
hned vystřídán je mužem muž
a družstvo má se v jech.

„Chci po boku své paní být,“
dí král, a dvořan zas:
„Aj, divné přání, jistě lest;
proč dnes k ní touží as?“

A Zikmund k choti pojednou
se kloní obrácen:
„Kéž byli bychom v Znojmě již,
toť parný pro vás den!“

Sám pro sebe však tiše děl:
„Tam ukončíme spor,
v tvrz některou tě zavést dám
do sedmihradských hor.

Mám zrad i vnad tvých právě dost,
mám na tvé jedy lík!...“
A jeho vášně tygří hled
v sbor krásných paní vnik’.

Čím blíže Znojmu Zikmund král,
tím rychlej’ sobě ved’,
a před branami z lektik vstal
a na bělouše sed’.

Trh’ oře zdobným řemením,
však komoň, starý druh,
již otěže si nepovšim’,
ni nohou bez ostruh.

Šel klidným krokem souměrným,
krk v oblouk nachýlen,
jak pro obřadný králův vjezd
byl sluhy vycvičen.

A nevzpínal se, neřehtal —
ten tam byl krve kvap,
král ořem, oř byl králem jist,
vše stejno: kůň i chlap.

I zdoba jejich stejna jest:
kment, cendelín i nach,
co na plášti má král, to oř
má na svých čabrakách.

Pás meče s pasem popružným
jest stejně stehkován,
i stejný chochol z volavek
má komoň jako pán. —

Tak vjeli do bran zdobených;
lid po ulicích stál
a vínem Albrechtovým spit
„Živ," volal, „živ buď král!" —

Sláb Zikmund v hradě s koně slez' —
ne, s koně snesen byl —
leč nedočkavě k ženám zpět
zrak plaše obrátil.

Zda ona zavítala též?
Vždyť po ní touží jen!
Teď zhléd' ji, usmál se a šel
sám sebou spokojen.

A sotva ličidlem že skryl
směs starých v tváři run,
již v síň nádherně zdobenou
dal postaviti trůn.

A sedm schodů širokých
za přístup k trůnu dal
a hedbávem a purpurem
je krýti rozkázal.

A v zlatohlav se přioděl
a hrdě na trůn sed',
vous voněl, zkadeřen byl vlas,
a Zikmund hlavu zveď.

Na sprâchnivělou, vetchou leb
sám korunu si dal
a králové i dvořanům
jít před trůn rozkázal.

A žezlem v ruce pokynul,
tvář mramorný kryl chlad,
leč z očí sivých pohled sjel
jak blyštící se had.

Sběh' k sličné choti, k panstvu sběh' —
a ku dvořanům spěl —
a znova žezlem kynul král,
a ze rtů vzkaz se chvěl:

„To královská má vůle jest,
ji splňte ruče — hned,
mé zrádné ženě žalář buď!...“
A pán i vojín zbled'.

„Mně pohled na ni hlode dřeň
a v ledví vráží hrot —
tam v Sedmihradsku s ní se těš
náš sluha Vallenrot!

Žtad může-li, též v Polsko ať
svých zrádců pošle dav,
by sňatkem s ní se vysílil
mdlý panic Vladislav!

Pryč, do vězení s Barborou
a nepouštějte ven,
však praví lid, že já, váš král,
jí hynu otráven.

Pryč, ženo, v ňadrech tvých je běs
vždy rozsápán a lit,
my v noci nad tvým žalářem
se budem veselit.

Jdi, hlavou svojí zdobenou
bij zplesnivělou v zeď...
dost pro dnes — všecky propouštím
a sám chci býti teď! —“

Když ze dveří šel s paní dav,
šleh' nazpět její zrak
a zasáh' krále pojednou
jak blesk, jenž poltí mrak.

A zas. Toť krutá z očí těch
je vše hubící zář, —
král řásný zvedl pluviál
a zakryl sinou tvář.

A chví se král, je nedočkav,
mníť, že zavítal den,
v němž krasavicí vysněnou
chce býti ukojen. —

Zved' hlavu, — pustil plášť — byl sám,
a komořímu kýv':
„Vpusť ženy mé, vstup jiným braň,
nechť jsou již kdokoliv!“

I zavanula ambra v síň,
a z utajených míst
harf rozhovor a fléten zpěv
síť vnad se jaly příst.

Jich tónů rozmazlený zvuk
a lichotivý lad
jak kočka na hruď královskou
se přivíjel a klad'.

„Chci býti šťasten!“ šepce král,
„pojď, zhoj mne v klínu svém!...“
Král neví, že i v bdění jat
je mysli přízrakem.

Že chor jsa pouhý přelud zřel,
jenž v mlžný kryl se háv,
a mní, že bude blažen zas
a vyléčen a zdráv.

Síň plna žen — kol samý zvuk...
„Kde klenot je mých děv?"
dí král, „proč váhá, přijde snad,
až ty mi zpění krev?"

A šípy očí zelených
v směs krásných paní vbod',
v níž svíjel se i rozvíjel
vnad různých chorovod.

„Kde's ty, má drahá, vejdi již,"
zas děl, „ó, slyš mě přec!..."
a sklonil hlavu, šeptal cos
a zbled' jak umrlec.

Sní. — Skončen ples, sál prázden již,
jen dálné hudby ruch
dál zvučná rytmu kouzla tkal
a plnil spáčův sluch.

Vždy rychlej' oddychuje král,
z úst jak by plamen šleh':
„Hle," volá v snění, „ona jest
má sladká číše něh!

Jí chci se zpíti zas a zas
a žít a žít a žít
jak motýl pelem růžiným,
když v rosný klín jí slít'.

Proč váháš posud? Neváhej,
mých květe milostnic!...
A nač ten prapor, jehož znak
vždy bledne víc a víc?

Již na hruď se mi připoutej,
sem zástavu stav svou,
ať hedbáv její v líbánkách
nám vlaje nad hlavou.

Ať zastíní běl lící tvých,
dřív než se budou rdít,
až duše má, rtů plamenem
zdroj vnad tvých bude pít.

Ó, pojď, ó, spěš, má paní, leť,
než zhynu touhou; viz,
co skvostných pokladů má svět,
všech nejskvostnější ty's!"

A Zikmund rámě rozevřel
a ruce vstříc jí vztáh':
„Jak šťasten budu v loktech tvých
a zdráv a čil a bláh!"

I kráčí žena trůnu blíž:
„Nuž, splň se, šťasten buď!"
Však závoj posud kryje tvář
i rozvlněnou hruď.

Zas staví se a mluví zas —
však slyš, ký divný tón?
Zníť přidušený její hlas
jak natržený zvon:

„Hleď, zahalena přicházím
až hodu naposled,
leč chci tě dříve obejmout,
než by's mou roušku zved'.

V mém náručí tě skonejším
a vším ti budu vděk,
však milostnice dar chce mít
za každý polibek.

Své císařské mi zdoby dej,
tret k různým vládce hrám,
stkvost plece, hlavy, rukou tvých;
nuž, dáš-li mi je?“ „Dám!

Dám plášť, dám žezlo, meč i pás! . . .‘
„To není ještě dost!“
„I korunu ti v oběť dám
za žďanou milostnost.

Spěš, zbav mne cetek těch, já dnes
je k vůli tobě vzal,
a vzdám se všech, by rtů tvých žár
mi vrchol blaha dal.

Ó, spěš, ó, spěš!..." „Nač taký chvat?
ty zhrdneš mnou, já vím,
až ponejprv tě políbím
a roušku odhalím."

„Ó, nezhrdnu, jen důvěřuj,
ó, nezhrdnu, jen věř;
vímť, že v tvém zjevu zulíbám
vrch krásy, bohů dceř!"

„A zklameš se!" „Ne, jistě vím!
Či chceš mou celou říš?
Dám, dám ji, odhal roušku jen
a rci, kdo jsi!" — „Nuž, slyš!

Když první člověk z ráje hnán
kles' v strastí prohlubeň,
já konejšila, vedla jej
a děla: zapomeň!

Tu mstivý obelstil mne Kain,
a můj i jeho plod
prch' Noémovi na koráb,
když rostly spousty vod.

Dřív strhala jsem mračna však
i rozpoutala hrom,
já jediná — ač hynul svět —
jsem rostla v strachu tom!

Já shlukla vody v děsný sráz,
když na splašený hon
dal za raby se s vojskem svým —
a zhynul — faraon.

Já ukryla se v meči tom,
jejž jako žhavý klín
kdys v tábor Medianských sám
vrh' s nebe Hospodin.

Já v Efot zavila se v šat,
jenž v Efře chován tlel,
v němž smilnil, slávou boje zpit,
lid Páně: Israel.

Já dýchala jsem smoud a dým,
kdys v hájích skryta těch,
jež kolem Sichem podpálil
tvůj vzor, Abimeleh.

V mém klíně dříme celý svět
a každý světa tvor,
jsem světa soudcem jediným,
jenž srovná každý spor.

Co lidského vzal na se Bůh,
to strh' mé vůle spěch,
mně neodolá pláč ni vzdor,
ni modlitba, ni vzdech.

Já v bednách kupců mívám skrýš,
leč kdo mě vezme ven,
den druhý zbožím bezcenným
sám bývá vynesen.

Mně nelze zmizet v světě tom;
kdo k žití metám tíh' —
i ty, ač šla jsem za tebou —
v mých kráčels šlépějích.

Půl lidstva svábím v ždaný mír,
půl zhněte jich má pěst,
hned jako mor se objevím,
hned jako války zvěst.

Já dítko spánkem líbávám
a králům trávím číš
a s lodníkem jdu na koráb
a s Kristem nesu kříž.

Kam kročím, bělmo kryje zrak,
a v pláč se mění zpěv,
dech v prsou vázne pojednou,
a v srdci mrzne krev.

Však jednoho, věz, jala jsem
přec žhoucím ramenem
rtem líbajíc ho plamenným —
tam v dálce nad Rýnem.

Ty's královským mu slovem lhal,
až všech se zmocnil hnus,
to Kostnický byl mučeník,
syn světla, mistr Hus!

Zřels tenkrát zlatý oblak snad,
jenž nad ohněm se vznes'?
Bylť vůz, v němž onen svatý kněz
mnou vzat je do nebes.

Víš nyní, Zikmunde, kdo jsem?
Aj, hleď!"... A prapor ten,
jenž nad hlavou mu šuměl dřív,
je v kosu proměněn.

„V mou odhalenou pohleď tvář,
by's znal svou družku přec!"
Huj! holá lebka, důlky v ní —
před trůnem kostlivec!

„Viz, králi, čela mého lesk,
viz hvězdy zřítelnic,
viz rty mé! Věru první jsem
všech světa krasavic!

Hle, jak mne čekáš přizdoben:
žhář kostnický a vrah!
Šat vězně by tě lépe kryl
než zlatohlav a nach!

Ty že jsi králem? Chtěl-li kdos,
by 's na trůn český sed'?
ty s prostý Cossův pacholek,
vždyť jsi mu koně ved'!

Proč odvracíš tu žlutou tvář?
Sem pohleď, rabe, sem!
Strach odepjal ti pluviál,
tož postel mi jím zem.

Aj, neslyšíš, když poroučím?..."
Král, jak by jím třás chlad
se chvěl a s beder shrbených
plášť těžký na zem pad'. —

„A k čemu žezlo třímá lhář?
Vždyť lstí je pouze nes', —
pryč, pryč!" Trh' pravou rukou král
a klenot na plášť kles'.

„A k čemu říšské jab'ko as
by lotřík v ruce měl?
Dej sem!..." Trh' levou rukou král,
a skvost se skutálel. —

„A korunu? tu v báchorkách
má také zeměplaz,
když bílý před ním prostřeš šat,
on setřese ji v ráz.

Ty's též jen hadem plazivým,
nuž, šat je rozprostřen,
slož králův znak, čas vypršel,
a skutkem bude sen!

Chci korunu mít! neslyšíš?..."
Trh' hlavou král, a níž
na purpur k žezlu s jablkem
ta zlatá padla tíž. —

„Hle, bez těch zdob co jsi? Jen chlap!
Kde vášně prvý cval?
Čas tepnu žití divokou
ti navždy podvázal!

Proč chvěješ se? V mou náruč pojď,
neb vraždi mě a znič;
tvůj jazyk tuhne, bělá zrak —
nuž, možno-li ti, křič!"

A ruku jeho uvadlou
smrt v suchý béře hnát.
„Nač váháš, svatokrádce? Pojď
své milé srdce dát!

Spěš!..." V děsném spánku vzlyká král:
„Ó pryč, tvůj zrak je pust..."
A vzpírá se, leč nelze již,
a pěna stéká z úst.

Král škube sebou: „Nech mne, nech!
ach, ještě chvilku jen!“
„Nuž budiž ještě okamžik
ti k smíru!...“ volá sen.

„Jsi v albě, v rubáši jsi; hleď,
již nemáš ni ten tret,
nechť papež ráj ti přislíbil,
já volám: Budiž klet!“

I vzepřel plece Zikmund, vzdech,
zjev kosou v hruď mu smyk'
a zakryl tvář a výš se nes'
a bled' a bled' — a znik'.

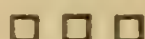
Král vykřik', zúpěl, poulil zrak,
a jako list, když svad',
trh' děsně sebou po třikrát
a dolů s trůnu pad'. —

A když se páni sběhli v síň,
tu zprávu děli zlou:
„Král mrtvicí je povalen
a zhuben do polou.

Hned rychle v lože s ním, pak pryč
z těch vyděšení míst,
ať kvapí kněží v chrámech všech
mši se mší za něj číst.

Ó, bděte, bděte napořád,
strach vždy je stejně drav,
král, ukojen-li bude v čas,
můž býti zase zdráv!“

Však neukojen hyne král,
již přišla doba dob —
a posel spěchá do Uher,
kde připraven je hrob.

XLVI.

KONFITEOR.

Jak mrtvý leží v poduškách
král Zikmund strachem zbit...
Je šero; matný z krbu jen
se prýští polosvit.

Dřív jinak bylo v síních těch,
když v loktech krásek dlel
a trišek hrál a víno pil
a šumný hydromel.

Dřív jinak bylo v rozkoších, —
trest boží přistál dnes,
a v málomocnou králi hruď
se zavil pomsty běs.

Ó, hrozno! kde že klid, kde mír?
Jak prchnout? Nelze již,
on těžkých hříchů návalem
jde smrtným hrůzám blíž.

Vše ztraceno již; lze-li as
strach vyrvat z ňader ven?
Vždyť zjitřelou se nákazou
všech vedral do tepen.

Zda Zikmund ví, že konec jest,
že soudu přišel den,
že velel Bůh, by jeho zrak
již tmou byl obestřen?

Ba ví! Něm zírá v síně kout
a hrůzou siná pleť,
leb kloní se; aj, chce snad král
krok smrti uslyšet? —

Dav sluhů stínem po chodbách
se plouží tam a sem,
a šeptem ptá se druha druh.
„Zda's mluvil s lékařem?

Kdy zaplesá již česká říš?
Kdy královský náš hrad?
Rci, vidí spěchat doposud
své hříchy odevšad?

Lze doufat?“ „Nelze!“ „Nuže mluv,
zda posud kolem stěn
tlum různých vidí strašidel? —
Či jest už ukojen?

Co dělá? Těká posavad
sem tam jak běsem hnán?
Zří posud palcát Prokopův
a Žižkův buzdogán?

Zda bije posud o pelest
lbí vetchou — pověz přec —
a mní, že krví husitskou
je síně koberec?

Mní posud, z radnice že vrh'
jej dolů český hněv,
kde pes, jak Jezabele kdys
i jemu zchloptal krev?

Ej, posud! . . ." „Posud? . . ." „Vysílen
jak had se plouží jen,
i černé sny chce obelstít,
noc mění v jasný den.

Sta světel dává v síně snést,
by klamal duchů rej,
a říká stráži: „Jak je zříš,
hned všecky porubej!

Vše otrav, zahub — sebe též!"
a v lože padá zas . . ."
„Tak zhyne?" „Musí . . ." „Kdy?" „Snad
dnes . . ."
„Buď Bohu dík: jeť čas!"

Druh kývne hlavou: „Dobrá zvěst!"
a kaboní zas tvář;
jsouť všichni stejni v přetvářkách,
jak maršálek, tak psář. —

Zas náhle těžký pojednou
se ozval z komnat sten
a do všech koutů zabíhal
a chodbou v kraje ven.

„Ej, Šliku, Šliku!" křičí král,
„viz příšer věčnou pout,
proč nedal's dveří komnat všech
i chodeb uzamknout?

Ó, jak to hněte! Dosti, dost!
Hleď, někdo s výše slít'!
Ach, milý kněže, pospíchej
z těch hrůz mne vybavit!

Viz, skulinami okenic
a dveřmi spod, kde práh,
jak hrne se to v přerůzných
až ke mně podobách.

Ten rudou ukazuje leb,
ten bok a prsa, ten —
pryč, pryč!" a hlavu odvrátil —
„ó, Šliku, žeň je ven!

Tu jiní zase! Nevidíš?
U samých lože slon...
Aj, kdo vám rakve zotvíral
na zběsilý ten shon?

Viz, viz! Sbor pánů do dvou set,
spěš, meči do nich mlať,
jsouť ti, jimž u Motty jsem kdys
dal ruce urubať!'

Jsouť bez pravic, leč okem jich
mě sterý bode meč,
mstou stokrát splatili mi již
mou nekrálovskou seč.

Pryč s nimi!" — „Prázdnáť, pane, síň..."
„Ne, není, zřím je, lžeš,
ty nejsi mým; jsi uplacen,
i ty mne zrazuješ!

Znič, seč je, trav je! Neslyšíš?
Proč váháš? Seč je, trav! —
Ty šedé — ne — ty černé dřív,
pak bezhlavý ten dav!

Však co zde chce ten dětí řad?
Můj nekrvavý hřích...
mé tváře jsou — a v korunkách —
pryč, mně je hrůza z nich!

A tady Chodek! Co zde chceš,
co druhý s tebou pop?...
Dost drahý byl mi život tvůj
za stříbrných pět kop! —

A ti zde! Vidíš? Prsten jest
a Blažek, jeho druh!
Proč přišli ti? Snad vyrovnat
svůj kutnohorský dluh?

Ó, viz, pět tisícův jim v sled:
šacht přetajemný pluk,
tmy balvany mi vrhou v síň
a v nich sta žhavých muk.

Ó, hrozno!... Slyš, ký hlasný zpěv,
vír kotlů, hlahol trub!
Co jest? Snad Žižka spěchá sem,
by těžkou leb mi srub'?

Ó, skryjte mne, již na chodbách
krok sterých slyším noh...
Jsou zde... Či mumraj maškarní
ký's provádí zde hoch?

Toť Viktorina z Poděbrad
je hrdopyšný syn;
viz, nad hlavou si rozkázal
nést králův baldachýn!

Hrá na krále si podvodník,
můj meč i žezlo vzal,
i korunu i zemský znak
i zlatý pluviál.

Hej, Šliku, strhni mu ten skvost
a zlatý beder háv —
jáť neumřel, jsem posud živ,
jsem silen, čil a zdráv! —“

A pozvedá se rozlícen,
v před pohání ho vztek,
však jak by mečem seknut byl
sláb padl nazpátek.

A vzkřikl: „Šliku, skryj mě, skryj,
hleď, Causis vkročil sem,
chce odvésti mne, upoutat
svým žhavým řetězem.

Mám s ním a kam? Ó, pomoz, slyš,
vždyť s tíží žhavých pout
jde lhář ten k pekla soudruhům
mě mocí zavléknout!

Já vím, to hrozný ďáblů král,
to snů mých čaroděj;
svou mzdu chce — mě! Spěš, kněži, spěš
a rychle vykrop jej!

Ó, běda!“ — Lékař ruku vztáh'
a koflík s lékem dal.
Král hlavu zved', leč mdlobou jat
zas v hedbáv zapadal.

Leč sotva oddech', zděšením
zas v sloup měl sivý hled:
„Vše pryč,“ děl, „pryč to dobře, viď,
snad přišli naposled!

Však vidíš? vidíš? k dveřím hleď!
Toť anděl — anděl jest,
pěst pravá rudý svírá meč
a váhy levá pěst.

Viz, v levé mísce váhy, viz,
mých hříchů leží směs;
je plna; míří do pekel,
ta pravá do nebes.

A pod vahou! Kdo jest ten zjev,
jenž z šedé mlhy vstal
a prosí, aby anděl sám
ty mísky vyrovnal?

Kdo jest? . . . Má matka! . . . Bože můj,
ó, znám ten čela jas;
hle, kterak věsku stíženou
výš sunout chce . . . a zas.

Leč marně; ruka slába jest,
by hnula vahadlem...
Ó, matko, matko! Umírám,
a Satan kráčí sem.

Spěš, pomáhej, ach, pomáhej,
než v peklo musím hloub...
Ó, Bože!... Hle, hle, otec můj
teď ďáblu v cestu stoup'.

Ó, matko! píle nezdarem
mých strastí neumnož;
svou svatou lásku mateřskou
na prázdnou mísku vlož!...

Viz, v slzách bílý matky zjev
po vlastním srdci sáh'
a vyrval je a v prázdnou dal
je mísku na vahách!

Hleď, lehčí je mých hříchů směs!..."
Bůh mísku s nimi zdvih';
sjelť v druhou z očí matčiných
slz pramen krvavých.

Ó, jak je volna moje hruď!...
Leč otec mluví, slyš:
„Ty's proti pravdě bojoval,
nuž, křivdu napravíž!

Jen tenkrát mřít ti bude, věz,
když nitra ďáblí říš
zde před Bohem a před knězem
i lidem odhalíš!“

„Ach, odhalím ji, odhalím,
jen ty mně síly dej
a s matkou v duše bouřný ryk
mi krůpěj těchy vlej!

Kéž s tím jen umřít nemusím,
čím běs má ňadra rval!...
Kde dvorský kaplan — kde můj kněz,
by útěchy mi dal?“

I přišel... „Kliden, pane, buď,
ty vždy jsi moudře vlád',
co konal jsi, byl boží soud
a světa pevný řád.

Ty's nebyl horším otců svých,
hřích ovlád' celý mír,
a s prachem jiných také tvůj
prach unes' citů vír.

A lepším nebyl ani Jan,
jenž tiaru přec nes'
a kostnickým se paklíčem
chtěl vloupit do nebes.

Zda nevybočil omámen
i světec z pravdy drah?
Zda každý vraždy nepáchal,
ač v jiných obdobách?

Zda může právo přiostřit
vždy stejně svoji zbraň?
Zda nezvrh' se kdys úsměvek
na jedu plnou saň?

Ty nejsi zlým; co's vykonal,
soud věčný velel mít,
ty's mečem, kterým Husův hnis
Bůh kázal vyhubit.

Ty's církve svaté obhájcem,
nech přeludný ten dým;
máš plnomocné odpustky
a budeš blaženým! —"

Však rukou mávnul Zikmund: „Pryč,
ty lháři, vzdal se, vzdal!
Ty's pomsty spár a pekla žár
z mé duše nezahnal.

Zda těchou jest, že jiným též
blesk ďáblův srdce zžeh'?
Jdi, otrok jsi a podplacen,
mě trýzní již tvůj dech!

Ty nemůžeš mi těchy dát,
jdi, s hlupci toho zkus,
ty knězem nejsi, knězem byl
jen svatý mistr Hus.

On v usmívání odpouštěl
a v umírání pěl;
já slyšel jej a viděl jej,
jak v nebe zaletěl.

Hleď, tam dlí v zlatých červáncích
mé duše pravá stráž,
já Jidášem! . . . Buď milostiv,
ó, Bože, otče náš! . . ."

A modlí se a zvedá zrak
a šepce: „Hle, to on,
mně v nejkrutší se zjevil čas,
když přišel těla skon.

Jest kliden, bez výčitek jest,
že jsem ho lákal ven,
by smečkou lhářů žalován
a mnou byl utracen!

Ó, jak bych rád ho odprosil,
jak rád bych před ním klek',
by z očí jeho v chorou hruď
vnik' světla pramének.

Jak smutně, milostivě však
zří mírný jeho hled . . .
tak ondy z žárů kostnických
se v záři k nebi zved'.

Ó, Jene, budiž milostiv,
spěš, uhas duše znět
a snů těch příšerných mě zbav,
dej mír, chci zapomnět.

Dej žádaný mír, jejž nemůž dát
ni lékař, ni můj kněz;
buď milostiv! . . ." A chorý král
své ruce k prosbě vznes'! —

„Hle, vyslyšel mne, kyne v chrám,
strach nitra mého znik',
kéž člověku již zmírní Bůh,
co spáchal ukrutník.

Nuž, dejte rubáš, úvazkem
a štolou zdobte plec,
a v šatě jáhnů před oltář
mě neste na stolec!

V chrám kynul Jan, on vyslyšel,
on odpustí mi hřích! . . ."
A jak by síly nabyl zas,
král zvadlou hlavu zdvih'.

A stalo se, jak poručil;
již v chrámě nastolen,
a rudým oknem oltářním
zří mile jasný den. —

Kol krále v smutku líčeném
sbor dvořanínů ztich',
a při oltáři šedý kněz
dlí s mnichy na stupních.

Král ruce spial a sklonil leb
a třikrát bil se v hruď...
Slyš, modlí se; mdlý šepce ret:
„Bůh milostiv mi buď!“

Kněz obrací se: „Pokoj vám!“
dí přidušeně hlas,
a Zikmund mírně hlavu zved'
a zírá v světel jas.

„Buď pokoj vám, buď pokoj vám!“
Kdo děl tak? On, to on!
A jako zvadlý list se chvěl
a z prsou dral se ston.

A zírá v rudou okna zář
a choré mysli vzruch
jej z křesla žene před oltář:
„Buď milostiv mi Bůh!“

Kněz svaté čtení dokončil,
král k oltáři až vběh',
a panstvo kolem jemu v sled
jde v patách z lavic všech.

Král stranou tlačí je: „Ó, pryč!
tu zlatou vizte zář,
Hus na perutích andělův
je nesen před oltář.

A mluví, slyšte!... Kát se mám,
a hříchů děsnou směs —
tlum činů svých — mám odhalit,
než slunce zhasne — dnes!

Chce zpověď na mně veřejnou,
mám říci, jak jsem žil,...
nuž, staň se hned!" A zrudlý zrak
král v slunce pohroužil.

„Již slyšte všickni napořád,
ty, český lide, slyš,
já roztrhal a zaprodal
jsem svatou Čechů říš!

Sta cizoložství páchal jsem
a przní králů nach;
jsem lupič, travič, lhář a žhář
a tajný bratrovrah!

Jsem násilník a podvodník
a lestný padouch jsem;
můj zrak je strhán přetvářkou,
mé srdce úskokem.

V mých skráních neřestí je zdroj,
v mých ňadrech hříchů skrýš;
jsem ďábel v králi uvězněn —
ó, světče, odpustiž!..."

A ze rtů letí zsinalých
tlum černých obžalob,
v sled prosba: „Milostiv mi buď
a tichý přej mi hrob!" —

Lid strne, na smrt ulekán
v ráz prchá z chrámu ven:
„Ó, vizte, kterak krutě král
je běsem napaden!"

Chtí odvésti ho kněz a mnich,
i prosí kancléř Šlik:
„Pojď, pane!" — „Nech mne! Jene, slyš!.."
král dal se v pláč a vzlyk.

„Ach, promiň hříchů dravou směs
a srdce děsný čin,
ty odpustíš-li, jistě mír
mi dá též Hospodin.

Hle, slunce proud se rozčeřil,
Jan ke mně kloní tvář —
v mé choré srdce vniká zas
té svaté hlavy zář.

Máť s otcem mým jsou po stranách,
ti za můj prosí hřích,
jich oči slzí, — slzí Jan,
an nyní ruce zdvih'.

A žehná otci... matce teď
i mně..." Král dal se v kvil —
Jan šepce: „Odpustiž ti Bůh,
já jsem ti odpustil!"

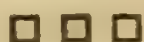
A na kolena padá král
a chladnou líbá zem:
„Tvé nohy líbám, Jene, dej
mi chléb svůj s kalichem!"

A zkroušeně zří na oltář,
sten na rtech stíhá sten,
v hruď rukou bije uvadlou,
a zrak je vyjasněn.

A mluví zas: „Ó, prodli nám!"
A zas se chvěl a bleď',
v tvář oknem světla rudý proud
mu stékal naposled.

Čím více mizel, zhasínal,
tím více sinal král,
ret blaženě se usmíval,
zrak zimničně však plál.

A Zikmund znova ruce vztáh'
a namáhavě vznes':
„Jan odpustil. Zda také Bůh —
můj Bůh?...“ a do mdlob kles'.

XLVII.

SMÍR.

V svém loži těžce zasténal
král, blízké smrti plen,
a z ohně smyslů znícených
v hruď poslední slít' sen.

Co zří? Dvou duchů mlžný zjev;
ten pravý samý jas,
ten levý vzdorně zamračen; —
co chtí ty zjevy as?

Hle, od půlnoci na západ
duch temný peruť vztáh',
leč od východu v jasný jih
ten bílý křídly sáh'.

Ten jasný zlatým červánkem
má peruť zdobenou,
leč zachmuřený jeho druh
má posutu ji tmou.

Ten jasný slunce na prsou,
leč druh má měsíc jen;
ten temný zírá jako noc,
ten jasný jako den.

A vece temný zamračen:
„Kdo jsi, ty jasný; mluv,
že's ke králi se odvážil
až v konci jeho dnův?"

„Já oka Tvůrcova jsem svit
a jeho čela jas,
však co jsi ty? Nuž odpověz!"
A chmurný vece zas:

„Já z moře temností a mlh
část nesmrtelna jsem;
v tom moři tone napořád,
kdo sluje člověkem." —

„Já z moře světla paprskem
se z boží vůle zdvih",
zas jasný děl, „a ukrývám
se v srdcích zvolených.

Jsem pylem z křídel slova jen,
jímž budován byl svět!"
„Já hmoty ruch," děl zase druh,
„z níž Pán tvůj lidstvo hnět'!

Jsem víc! Však proč jsi tady? Mluv!"
„Bych o toho, jenž chor —
jak Hospodin mi kázal dnes —
veď s tebou soudný spor."

„A k čemu spor? On dávno mým,
sám ve své nebe spěš!
Jej, kdo zde leží mrtev s půl,
mně, věru, nevyrveš!" —

„On mým; jeť dechu Páně část!"
„Leč hříšník větší všech;
mým, mým je; navždy vezmu jej
v říš temna z komnat těch!" —

„Jest smířen s Bohem; trpěl dost!
Či nezhnětl ho strach?
V svém srdci největší měl trest,
mým jeho duch, tvým prach."

„A přec je mým, já zvítězím!
Za hříchů černý mrak
běs srdce jeho užírej
a hrůzy věčný drak!" —

„Ne, poznal se a litoval,
jdi; marný je tvůj spěch!..."
„Ať pyká jen, ať hoří jen
u věčných plamenech!" —

„Toť všeho nejděsnější soud!
Vím, v tůni hříchů stál;
leč víš, co člověk učinil?
a víš, co spáchal král?“

„Svou zlobou otrávil se sám,
běd černý proud ssál v hruď...“
„Leč časně hřešil, časně vlád',
tož časně trestán buď!

Jak v žití snil, tak ve snách žil —
tys sám ty sny mu dal;
on ve snách hrůzou příšernou
své hříchy odpykal.

Já zřel jej strachem zapadat
a pekel ohněm bříst;
ne říši tvé — on padne, věz,
jen hrobu za kořist.

Jen zemi, z níž byl narozen! —
Tím splacen budiž dluh.
Náš spor je skončen; soudcem však
jest svrchovaný Bůh!

Slyš! S výše volá Jeho hlas:
„Znám světa rej a vír,
za časný hřích trest časný dám
a za pokání smír!

Byl synem doby předsudkův,
jich chabou loutkou byl,
co já jsem do duše mu klad
věk lží v něm zahubil!

Snil pod čelem mu jasný duch:
byl věčnosti mé dech,
leč daný na skráň diadem
květ dobra v hlavě zžeh'.

Svět na králi se prohřešil,
jak boha že ho ctil,
leč jako otrok dotrpěl . . .
Král zhynul, člověk zbyl! —

Tvým, démone, byl zmučen snem
a žil v něm skutečnost,
ty, cherube, ho zlíbej v sled,
ať na vždy zla je prost!

Pro různých lidí různý čin
mám různost duše správ;
on životem byl otráven,
nuž smrtí budiž zdráv!

Zdráv smrtí, vše jež líbá v klid
a nese volnost všem,
jíž největší se bázlivec
v ráz stává vítězem.

Jež blahem lidstva největším
a smírem sporů všech...
Mým dechem na svět poslán byl,
v můj zase vrať se dech!

Pryč, duchu temna, prchni již!"
— a démon na tvář kles' —
„Ty, duchu světla, na křídlech
jej v oblast míru nes!" —

A prchl sen. — Král z hloubky vzdech'
a oči vytřeštil:
„Bůh láska jest; jsem vyléčen,
jsem zdráv!..." A mrtev byl. —

OPRAVA.

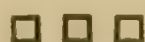
V knize druhé „Snů královských“ na závěru básně XIX. (V Kostnici) na str. 28—29 jest škrtnout poslední čtyři sloky a nahraditi je těmito dvěma:

To rve mě, týrá stále víc
a za snem mučí sen,
ach, ve všech krve krůpějích
jsem hrůzou otráven!

Chci pít, chci pít, chci zapomnět!“
A číši vzal a pil —
a zas snů žralok v moře hrůz
jej tlamou potopil.

OBSAH:

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

SPOL. S R. O.

JOS. PFEIFFER, PRAHA 1160-I.

TOVÁRNA NA ZBOŽÍ KNIHAŘSKÉ